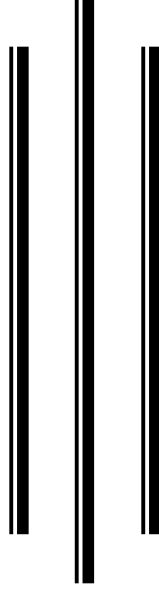

वार्षिक प्रगति

आ.व.२०८१/८२

बागमती प्रदेश सरकार
कृषि विकास निर्देशनालय
कृषि विकास निर्देशनालय

बाली संरक्षण प्रयोगशाला, हरिहरभवन, ललितपुर

Email: p3ppl2075@gmail.com

01-5436462

Webside: <http://ppl.bagamati.gov.np>

दुई शब्द

बागमती प्रदेश कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय कृषि विकास निर्देशनालय मातहत रहेको बाली संरक्षण प्रयोगशाला हरिहरभवन ललितपुरले बागमती प्रदेशका १३ वटा जिल्लाहरूमा बाली संरक्षण सेवा प्रवाह गर्दै आएको छ।

बालीनालीको रोगकीरा व्यवस्थापन, समस्या निदान, जैविक विषादी प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रम, रोग कीराको सर्भे सर्भिलेन्स, एकीकृत शत्रुजीव व्यवस्थापन, उत्पादोपरान्त प्रविधि प्रसार आदि यस कार्यालयको सालबसाली प्रमुख जिम्मेवारी हो।

यस वार्षिक प्रगति प्रतिवेदनमा बाली संरक्षण प्रयोगशालाको वस्तुगत जानकारी आ.व.२०८१/८२ मा यस कार्यालयले गरेको कार्यक्रमहरूको प्रगति विवरण प्रदेशभर बालीनालीमा देखिएका रोगकीराको विवरण लगायतका विषयहरू एकीकृत गरी प्रयोगशालाको वेबसाइट मार्फत प्रकाशन गरिएको छ।

अन्त्यमा यस पुस्तक तयार गर्न प्रत्यक्ष रूपमा संलग्न रही अग्रणी भूमिका खेल्नुहुने बाली संरक्षण अधिकृत श्री सरिता सापकोटा लगायत सहयोग गर्नुहुने यस कार्यालयका सबै कृषि प्राविधिकहरू तथा अन्य कर्मचारीहरूलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहान्छु।

साथै यस प्रकाशनको उपयोगिताको सम्बन्धमा तपाईं पाठकको सुझावको अपेक्षा राखेको छु।

सुधिर पौडेल
वरिष्ठ बाली संरक्षण अधिकृत
अधिकृतस्तर दशौं
(कार्यालय प्रमुख)

विषय-सूची

क्र.स.	विषय	पेज नं.
१	परिचय	
१.१	पृष्ठभूमि	
१.२	ऐतिहासिक पृष्ठभूमि	
१.३	दृष्टिकोण	
१.४	उद्देश्य	
१.५	रणनीति	
१.६	कार्यनीति	
१.७	चुनौती	
२	प्रशासनिक व्यवस्था	
२.१	सांगठनिक संरचना	
२.२	जनशक्ति विवरण	
२.३	कर्मचारी विवरण	
२.४	विगत देखि हाल सम्मका प्रमुखहरू	
३	प्रगति सारांश	
३.१	प्रगति प्रतिशत	
३.२	क्रियाकलाप अनुसार प्रगतिको स्थिति	
४	प्रतिवेदन	
४.१	बाली संरक्षण प्रादेशिक गोष्ठी	
४.२	जैविक विषादी सम्बन्धी प्रविधिक स्तर तालिम	
४.३	विषादी व्यवस्थापन सम्बन्धी जनचेतनामूलक अन्तर्क्रिया गोष्ठी	
४.४	स्थलगत बाली संरक्षण तथा विषादी व्यवस्थापन तालिम	
४.५	समस्याग्रस्त क्षेत्रमा बाली संरक्षण सेवा कार्यक्रम	
४.६	आकस्मिक बाली संरक्षण कार्यक्रम	
४.७	आई.पि.एम.ए.प्रोज प्रदर्शन कार्यक्रम	
४.८	विषादी खुद्रा विक्रेता पसल अनुगमन	
४.९	कृषक सहजकर्ताहरूबाट सञ्चालित बाली उपचार शिविर	
४.१०	प्राविधिकबाट सञ्चालित बाली उपचार शिविर	
५	केहि महत्वपूर्ण कार्यक्रमहरूमा संलग्न कृषकहरू	
५.१	कृषक सहजकर्ताबाट सञ्चालन बाली उपचार शिविर	
५.२	आई.पि.एम. ए.प्रोज कार्यक्रम अन्तर्गत सुन्तलाको औसा किरा व्यवस्थापन	
५.३	लहरे तरकारीको फल कुहाउने औसा किरा व्यवस्थापन	
५.४	मकैको फौजी किरा व्यवस्थापन	
६	कार्यक्रमका केही फोटोहरू	

१. परिचय:

१.१ पृष्ठभूमि

देशको अर्थतन्त्रको प्रमुख क्षेत्र मानिने कृषि क्षेत्रले कुल जनसङ्ख्याको करिब ६० प्रतिशत मानिसलाई रोजगारोको अवसर प्रदान गरेको छ भने कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा करिब २३.९५ प्रतिशत योगदान रहेको छ। देशमा विद्यमान रहेको जमिन र उत्पादक जनशक्तिको रूपमा रहेका किसानलाई जोडेर उत्पादन वृद्धि गरी राष्ट्रिय पुँजीको सृजना गर्ने र यसका लागि कृषिको व्यवसायिकरण, आधुनिकीकरण तथा औद्योगिकीकरण गर्दै कृषि क्षेत्रको दिगो विकास गर्ने समग्र नेपाल एंव बागमती प्रदेश सरकारको लक्ष्य रहेको छ।

राष्ट्रको खाद्यान्नको आवश्यकता परीपुर्तीका लागि कृषिजन्यवस्तुहरूको उत्पादन र उत्पादकत्वबढाउन उन्नत विउ विजन, सिंचाई, खाद्यतत्व, बाली संरक्षण सामग्री, आदिको आवश्यकता पर्दछ। विभिन्न बालीनालीमा स्थान विशेष वर्षेनी नोकसानी पुर्याउने शत्रुजीवहरू (कीरा, रोग, झारपात, चरा, मुसा, इत्यादि) बाट बाली भित्राउनु अघि खेतवारीमा र पछि भण्डारणसम्म भै रहेको नोकसानी (२०-३५%) लाई कम गरी दिगो रूपमा कृषिजन्य वस्तुहरूको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने कार्यमा बाली संरक्षण पक्षको सेवा महत्वपूर्ण रहेको छ। स्वस्थ बाली उत्पादनका लागि एकीकृत शत्रुजीव व्यवस्थापन (Integrated Pest Management) पद्धतिलाई बाली संरक्षण सेवाको प्रमुख विन्दु (Focal Point) को रूपमा अङ्गिकार गरि रोग, कीरा, झारपात व्यवस्थापन कार्यक्रमहरू संचालन हुँदै आईरहेका छन्।

१.२ ऐतिहासिक पृष्ठभूमि

२०४९ साउन १ गते देखि लागु हुने गरि तत्कालीन कृषि विकास विभागको संगठनमा भएको सुधार अनुरूप बाली संरक्षण तथा व्यावसायिककीट विकास महाशाखाको स्थापना भएको र तत् पश्चात नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) को २०५२ असार ५ गतेको निर्णय अनुसार बाली संरक्षण महाशाखा को स्थापना र महाशाखाको मातहतमा रहि प्रयोगशालाले क्षेत्रीय स्तरमा प्राविधिक सेवा टेवा पुऱ्याउँदै आईरहेकोमा नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) को मिति २०५७ असार २६ गतेको निर्णय अनुसार बाली संरक्षणनिर्देशनालयको स्थापना भयो निर्देशनालयको मातहतमा साबिकको क्षेत्रीय बाली संरक्षण प्रयोगशाला बाली संरक्षण सम्बन्धी कार्यहरू संचालन हुँदै आईरहेको थियो।

कर्मचारी समायोजन ऐन, २०७४ को दफा ४ (१) र ४ (२) एंव कर्मचारी समायोजन नियमावली, २०७४ को नियम ३ बमोजिम गठित संगठन तथा व्यवस्थापन सर्भेक्षण समितिले तयार गरेको संगठन तथा व्यवस्थापन सर्भेक्षण प्रतिवेदन नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) बाट मिति २०७५ असारमा स्वीकृत भएको र सो प्रतिवेदन अनुसार वागमती प्रदेश अन्तर्गत रहेको कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय अन्तर्गत कृषि विकास निर्देशनालय मातहत रहने गरि साबिक क्षेत्रीय बाली संरक्षण प्रयोगशाला साबिककै संगठन संरचना र दरबन्दी कायम रहने गरि बाली संरक्षण प्रयोगशाला (वागमती प्रदेश), हरिहरभवन, ललितपुर नामाकरण गरि हस्तान्तरण भई हाल वागमती प्रदेश सरकार, मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, हेटौडा बाट मिति २०८०/०७/२२ गते स्वीकृत भएको कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय र अन्तर्गतका निकायहरूको सङ्गठन संरचना अनुसार कार्यालय संचालन भएको छ।

१.३ दृष्टिकोण

नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारको नीति तथा कार्यक्रम अनुसार व्यवस्थित कृषि उत्पादनको लागि बाली संरक्षण सेवा प्रवाह गर्ने ।

१.४ उद्देश्य

कृषि अनुसन्धानवाट प्रमाणित भएका र नेपाल सरकार तथा बागमती प्रदेश सरकारले निर्दिष्ट गरेका बाली संरक्षणका प्रविधि जिल्ला स्थित कृषि बिकास कार्यालय र स्थानीय तहको समन्वयमा कृषक समक्ष पुर्याउने तथा कृषकलाई परेको बाली संरक्षणका समस्या संकलन गरी समस्या समाधानको लागि पहल गर्ने ।

१.५ रणनीति

- रोग र किराको अवस्था अध्यावधिक गर्ने ।
- रोग र किराको क्षति पहिचान गरी व्यवस्थापनको लागि सिफारिस गर्ने ।
- रसायनिक विषादिको समुचित प्रयोग तथा न्युनिकारणका लागि पहल पहल गर्ने ।
- जैविक तथा बैकल्पिक विषादीको लागि प्रवर्धनात्मक कार्य गर्ने ।

१.६ कार्यनीति

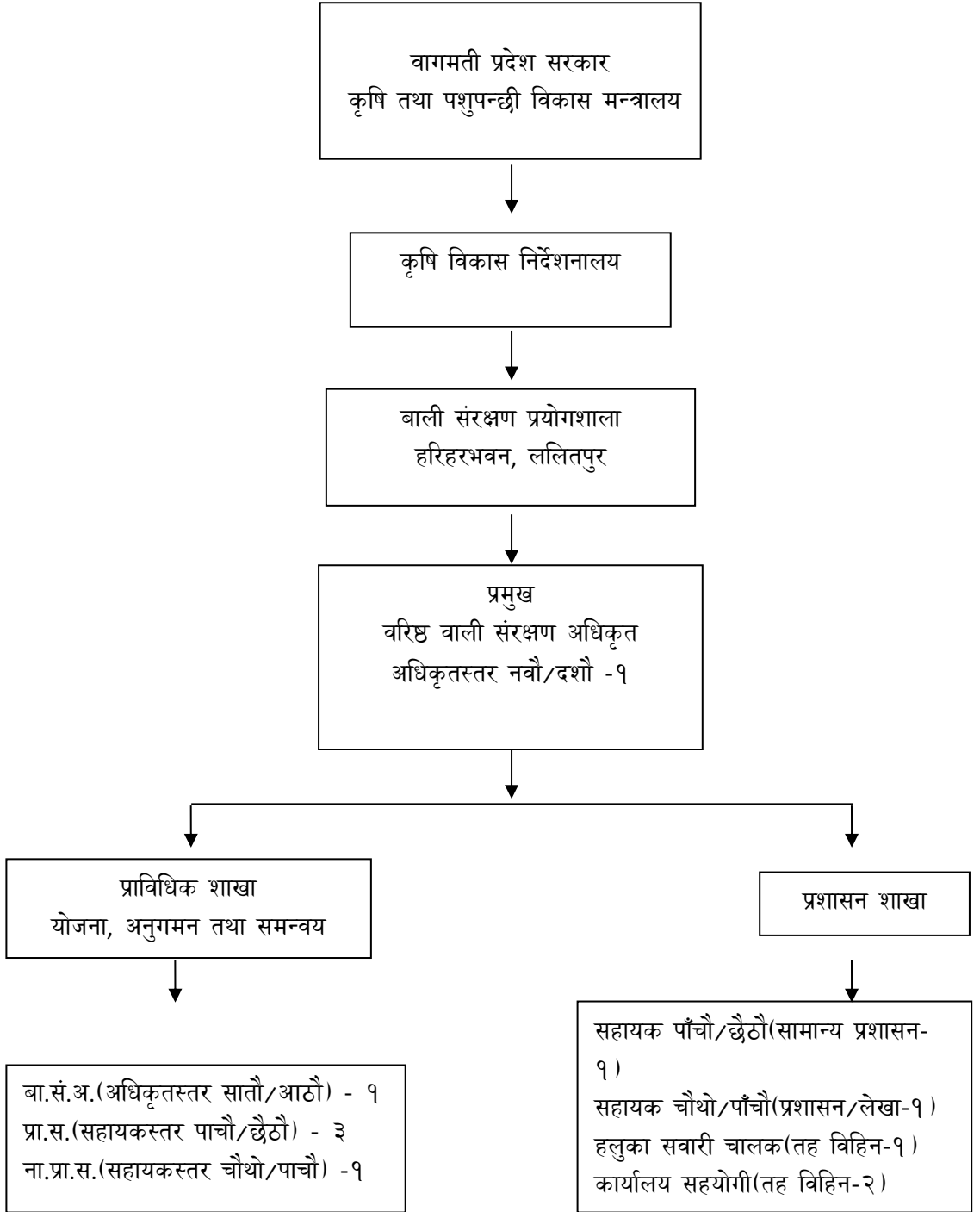
- प्रयोगशाला निदान सेवा ।
- रोग कीराहरूको सर्भे एण्ड सर्भेलेन्स ।
- बाली उपचार शिविर ।
- आकस्मिक बाली संरक्षण सेवा ।
- अभियानमूलक बाली संरक्षण कार्यक्रम ।
- विषादीको प्रयोग सम्बन्धि जनचेतना कार्यक्रम ।
- जैविक विषादीहरूको प्रवर्धन तथा प्रभावकारिता सम्बन्धि अध्ययन कार्यक्रम ।
- शत्रुजिव व्यवस्थापनको लागि कृषक पाठशाला

१.७ चुनौती

बाली संरक्षण सेवा निरन्तर प्रयासमा रहेता पनि वदलिँदो जलवायी, विभिन्न देशवाट भित्रीयको बालीका जातहरू, रोग तथा किरामा विषादी विरुद्ध अवरोध क्षमता विकास, नयाँ नयाँ रोग किराको प्रकोप तत् अनुसार छिटो र प्रवाभकारी अनुसन्धान हुन नसक्नु, भएका अनुसन्धानको प्रवाभकारी प्रसार हुन नसक्नु आदि चुनौतीहरू टट्कारो देखा परेका छन् ।

२. प्रशासनिक व्यवस्था

२.१ सांगठनिक संरचना

२.२ जनशक्ति विवरण

तालिका नं १ : स्वीकृत दरबन्दी र पदपूर्ति विवरण

क्र.स	श्रेणी	स्वीकृत दरबन्दी	पदपूर्ति	रिक्त दरबन्दी	कैफियत
१	वरिष्ठ बाली संरक्षण अधिकृत(अधिकृतस्तर नवौं/दशौं)	१	१		
२	बालीसंरक्षणअधिकृत(अधिकृतस्तर सातौं/आठौं)	१	१		
३	प्राविधिक सहायक (सहायकचौथो/पाचौं/अधिकृत छैठौं)	४	४		
४	सहायक चौथो/पाचौं/ अधिकृत छैठौं(प्रशासन/लेखा)	१	१		
६	सहायक पाँचौं/छैठौं(प्रशासन/सामान्य प्रशासन)	१	१		
५	हलुका सवारी चालक	१	१		करार
६	कार्यालय सहयोगी	२	२		करार
	जम्मा	११	११		

२.३ कर्मचारी विवरण

बाली संरक्षण प्रयोगशाला, हरिहरभवनमा कार्यरत कर्मचारीहरु

क्र.स.	नाम थर	पद	सेवा/ समूह	तह	सम्पर्क नं
१	श्री सुधिर पौडेल	वरिष्ठ बाली संरक्षण अधिकृत	कृषि/बाली संरक्षण	अधिकृतस्तर दशौं	९८५१२५३६९३
२	श्री सरिता सापकोटा	बाली संरक्षण अधिकृत	कृषि/बाली संरक्षण	अधिकृतस्तर आठौं	९८४१०३५१८२
३	पुरुषोत्तम रायमाझी	अधिकृत छैठौं	सा.प्र./लेखा	अधिकृतस्तर छैठौं	९८५१०७२५७९
४	दिल कुमारी माखिम	अधिकृत छैठौं	कृषि/बाली संरक्षण	अधिकृतस्तर छैठौं	९८६६०५७५३१
५	श्री जानुका सिग्देल	प्राविधिक सहायक	कृषि/बाली संरक्षण	सहायकस्तर पाँचौं	९८४९२३८७४३
६	सुमला राई	प्राविधिक सहायक	कृषि/बाली संरक्षण	सहायकस्तर पाँचौं	९८४२३३७१२८
७	श्री दिपेन्द्र प्रसाद कुसवाहा	प्राविधिक सहायक	कृषि/बाली संरक्षण	सहायक स्तर पाँचौं	९७६३५५१२२१

क्र.स.	नाम थर	पद	सेवा/ समूह	तह	सम्पर्क नं
८	श्री हेमलता ठगुन्ना	सहायक चौथो	सा.प्र./लेखा	सहायक चौथो	९८४९७६३९२२
९	श्री धर्मेन्द्र शर्मा	कार्यालय सहयोगी	सा.प्र./ प्र	तहविहिन	९८६०१७७७८२
१०	श्री भवानी अधिकारी	कार्यालय सहयोगी	सा.प्र./ प्र	तहविहिन	९८४११८०३८७
११	श्री किशोरकुमार यादव	सवारी चालक	ई./मेकानिकल	तहविहिन	९८४९७७०९३६

२.४ विगत देखि हाल सम्मका प्रमुखहरू

क्र.स	नाम थर	पद	अवधि	
			देखि	सम्म
साविक क्षेत्रिय बाली संरक्षण प्रयोगशाला				
१	श्री नलिनि सिंह उपाध्याय	वरिष्ठ बाली संरक्षण अधिकृत	२०४९	२०६४
२	श्री डिल्लीराम शर्मा	वरिष्ठ बाली संरक्षण अधिकृत	२०६४	२०६६
३	श्री शशी अधिकारी	वरिष्ठ बाली संरक्षण अधिकृत	२०६६	२०६७
४	श्री पुरुषोत्तम लाल हाडा	वरिष्ठ बाली संरक्षण अधिकृत	२०६७	२०७१
५	श्री सुरेन्द्र प्रसाद पोखरेल	वरिष्ठ बाली संरक्षण अधिकृत	२०७१	२०७५
बागमती प्रदेश बाली संरक्षण प्रयोगशाला				
६	श्री होम बहादुर वि.क.	वरिष्ठ बाली संरक्षण अधिकृत	२०७५/०७/११	२०७६/०४/०१
७	श्री कृष्णभद्र अधिकारी	वरिष्ठ बाली संरक्षण अधिकृत	२०७६/०५/०२	२०७७/०५/१९
८	श्री नारायण कुमार श्रेष्ठ	वरिष्ठ बाली संरक्षण अधिकृत	२०७७/०५/१२	२०७९/०१/०२
९	श्री कृष्णभद्र अधिकारी	वरिष्ठ बाली संरक्षण अधिकृत	२०७९/०१/०८	२०८०/०५/०६
१०	श्री डम्बर नारायण दाहाल	अधिकृतस्तर छैठौं	२०८०/०९/२३	२०८१/०१/१६
११	श्री सरिता सापकोटा	अधिकृतस्तर आठौं	२०८१/०१/१७	२०८१/०५/३०
१२	श्री सुधिर पौडेल	अधिकृतस्तर दशौं	२०८१/०५/३०	हालसम्म

३. प्रगति सारांश

३.१ प्रगती प्रतिशत

	विनियोजन (रु हजारमा)	खर्च (रु हजारमा)	बितीय प्रगती
पुजीगत	५००	४७३	९४.६%
चालु	१५०३०	१३०१०	८६.५६%
कुल जम्मा	१५५३०	१३४८३	८६.८२%

३.२ क्रियाकलाप अनुसार प्रगतिको स्थिति

क्र.स.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			हालसम्मको (वार्षिक) प्रगति	
				परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित
अ) पूँजीगत खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू								
११.३.२.२	मोटरसाइकल/ स्कुटर	३११२१	वटा	१	१.९३	३	१	१.७९
११.३.७.१	ल्यापटप	३११२२	सेट	१	०.६४	१	१	०.६४
११.३.२१.१	सफा खानेपानीका लागि वाटर गार्ड/प्युरिफायर खरिद	३११२२	संख्या	१	०.२१	०.३२	१	०.२१
११.६.१३.६९	कार्यालयको लागि कुर्सि टेबल दराज खरिद	३११२३	पटक	१	०.४४	०.६८	१	०.४२
:	क)पूँजीगत खर्च कार्यक्रमको जम्मा			४	३.२२	५	४	३.०६
आ)चालु खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू								
१.१.१.३ - ढ	पारिश्रमिक कर्मचारी	२११११	जना	११	४०.१४	६२.३	११	३५.०४
१.३.१.५	कर्मचारीको पोशाक खर्च	२११२१	जना	११	०.७१	१.१	११	०.७१
१.२.२.२	कर्मचारीको महंगी भत्ता	२११३२	जना	११	१.७०	२.६४	११	१.६५
१.२.९.४	अन्य भत्ता	२११३९	पटक	२	१.५३	२.३८	०	०.००
१.६.२.१	योगदानमा आधारित निवृत्तभरण तथा उपदान खर्च	२१२१२	संख्या	१	०.३९	०.६	१	०.१५
१.६.४.१	योगदानमा आधारित बीमा कोष खर्च	२१२१३	संख्या	१२	०.३६	०.५६	१२	०.२२
२.१.२.२	पानी तथा बिजुली	२२१११	महिना	१२	०.९४	१.४६	१२	०.६२
२.१.६.१	संचार महशुल	२२११२	पटक	१२	१.६४	२.५४	१२	०.९७
२.२.२.२	इन्धन कार्यालय प्रयोजन	२२२१२	लीटर		३.३४	५.१८		३.३३
२.३.१.१४	सवारी साधन मर्मत खर्च	२२२१३	पटक	८	३.२५	५.०५	८	३.२३

वाली संरक्षण प्रयोगशाला, हरिहरभवन, ललितपुर

क्र.स.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			हालसम्मको (वार्षिक) प्रगति	
				परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित
२.९.२.१	सवारी साधन वीमा तथा नविकरण खर्च	२२२१४	वटा	१	०.६४	१	१	०.५६
२.३.२.१	कम्प्यूटर/ल्यापटप मर्मत खर्च	२२२२१	वटा	१	०.२६	०.४	१	०.२६
२.४.१.१	कार्यालयमा दैनिक प्रयोगमा आउने मसलन्द सामग्री तथा सेवा	२२३११	महिना	१२	२.४३	३.७८	१२	२.४३
२.२.३.१३	कार्यलय प्रायोजनको लागि तथा प्रयोगशालामा प्रयोग हुने गयाससिलिन्डर भर्ने	२२३१४	संख्या	१	०.१८	०.२८	१	०.१८
२.४.१.३.१	पत्रपत्रिका तथा पुस्तिका(कार्यालय सामान तथा सेवा)	२२३१५	पटक	१	०.०८	०.१२	१	०.०८
	करार सेवा शुल्क	२२४१३	संख्या	४	६.६९	१०.४	४	६.६८
२.६.१.१११	जैविक विषादी सम्बन्धि प्राविधिकस्तर तालिम ४ दिने	२२५११	पटक	१	१.९३	३	१	१.५५
२.६.५.८४	विषादि व्यवस्थापन सम्बन्धि जनचेतनामुलक अन्तरक्रिया गोष्ठी	२२५१२	पटक	६	२.३२	३.६	६	२.१८
२.६.६.६९	प्रादेशिक वाली संरक्षण गोष्ठी	२२५१२	पटक/संख्या	१	१.२९	२	१	०.८७
२.७.२.७२	ट्राइकोडर्मा उत्पादन कल्चर संरक्षण ट्यागिड सहित प्याकेजिड	२२५२१	पटक	२	१.२९	२	२	०.००
२.७.५.६६	प्राविधिक पुस्तिका प्रकाशन	२२५२२	पटक	१	०.६४	१	१	०.६४
२.७.५.२७७	कृषक प्लान्ट डक्टर मार्फत वाली उपचार शिविर सन्चालन	२२५२२	पटक/संख्या	१५	१.०६	१.६५	१२	०.७६
२.७.५.२७९	समस्याग्रस्त क्षेत्रमा वाली संरक्षण सेवा कार्यक्रम	२२५२२	पटक/संख्या	२	२.५४	३.९५	२	२.५२
२.७.५.४८४	स्थलगत वाली संरक्षण तथा विषादि व्यवस्थापन तालिम १ दिने	२२५२२	पटक	४	१.५५	२.४	४	१.४८
२.७.५.४८६	प्राविधिकबाट वाली उपचार शिविर सन्चालन	२२५२२	पटक	१६	१.५५	२.४	१६	१.४८

क्र.स.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			हालसम्मको (वार्षिक) प्रगति	
				परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित
२.७.५.४८७	आई पि एम एप्रोच प्रदर्शनी	२२५२२	पटक	२५	१.६१	२.५	२५	१.६०
२.७.८.१४	कार्यालयको वार्षिक प्रगति पुस्तीका प्रकाशन	२२५२२	संख्या	१	०.३२	०.५	१	०.३२
२.७.८.१८	सुन्तलाजात फलफुल बगैचामा फल कुहाउने औसा व्यवस्थापन	२२५२२	पटक	१	३.८६	६	१	३.८५
२.७.१२.१	आकस्मिक बाली संरक्षण सेवा	२२५२२	पटक	४	५.१५	८	४	३.३४
२.७.१५.१४१५	विषादी प्रयोगमुक्त सप्ताह	२२५२२	पटक	१	०.६४	१	१	०.६४
२.७.१५.१४३०	प्रदेशस्थित एग्रोभेट अनुगमन	२२५२२	पटक	२	०.३१	०.४८	२	०.२३
२.७.३४.४५	प्रयोगशालाको लागि ल्याव रसायन तथा ग्लासवेयर खरिद	२२५२२	पटक	१	१.०९	१.७	१	१.०६
२.८.१.५	कार्यालयको काममा विभिन्न स्थानमा भ्रमण	२२६११	पटक	६०	३.८६	६	६०	३.७९
२.८.२.५	सरुवा भ्रमण खर्च	२२६१२	पटक	१	०.३२	०.५	१	०.१७
२.९.६.३	कार्यालय दैनिक चिया खर्च तथा अन्य भैपरीखर्च	२२७११	पटक	१२	१.१६	१.८	१२	१.१५
ख) चालु खर्च कार्यक्रमको जम्मा:								
कुल जम्मा खर्च								
				२५६	९६.७८	१५०		८३.७६
				२६०	१००.००	१५५		८६.८२

४. प्रतिवेदन

४.१ बाली संरक्षण प्रादेशिक गोष्ठी

बाली संरक्षण प्रयोगशाला आ.व.२०८१/८२ को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम अन्तर्गत प्रादेशिक बाली संरक्षण गोष्ठीमिति २०८२/०२/१३-२०८२/०२/१४ गते बाली संरक्षण प्रयोगशाला, हरिहरभवनका प्रमुख श्री सुधिर पौडेलज्यूको अध्यक्षतामा पशु विकास तालिम केन्द्रको सभाहलमा सञ्चालन भइ सम्पन्न भयो। गोष्ठी सन्चालनका लागि वागमती प्रदेश भित्रका ७ वटा कृषि विकास कार्यालय र कार्यालयभित्रका स्थानीय तहका कृषि प्राविधिकहरूलाई सहभागिताका लागि अनुरोध गरिएको थियो। सो गोष्ठीमा निम्न बमोजिमको उपस्थिति रहेको थियो।

तपसिल:

सि.नं.	नाम	पद	कार्यालय	कैफियत
१	सुधिर पौडेल	वरिष्ठ बाली संरक्षण अधिकृत	बाली संरक्षण प्रयोगशाला हरिहरभवन	
२	चेतना मानन्धर	कृषि वैज्ञानिक	राष्ट्रिय बाली रोग विज्ञान केन्द्र खुमलटार	
३	कपिल पौडेल	कृषि वैज्ञानिक	राष्ट्रिय किट विज्ञान अनुसन्धान केन्द्र खुमलटार	
४	सरिता सापकोटा	बाली संरक्षण अधिकृत	बाली संरक्षण प्रयोगशाला हरिहरभवन	
५	प्रवेश आचार्य	बाली संरक्षण अधिकृत	कृषि विकास कार्यालय नुवाकोट	
६	सविता घिमिरे	कृषि प्राविधिक	विदुर नगरपालिका नुवाकोट	
७	करुणा लोहनी	कृषक सहजकर्ता	चन्द्रागिरि नगरपालिका	
८	राधाकृष्ण चापागाईं	कृषक सहजकर्ता	दक्षिणकाली नगरपालिका	
९	सृजना सापकोटा	कृषि स्नातक	बनेपा नगरपालिका	
१०	भगवती रायमाझी	कृषक सहजकर्ता	गोदावरी नगरपालिका	
११	सृजना बस्नेत	कृषक सहजकर्ता	चाँगुनारायण नगरपालिका	
१२	अनन्त ढकाल	कृषि अधिकृत	धुनिवेशी नगरपालिका	
१३	सरोज दाहाल	कृषि प्राविधिक	गोलन्जोर गाउँपालिका सिन्धुली	
१४	डम्बर नारायण दहाल	बाली संरक्षण अधिकृत	कृषि विकास कार्यालय रामेछाप	
१५	दिपेन्द्र पन्त	प्राविधिक सहायक	विगु गाउँपालिका	
१६	रमा कार्की	बाली संरक्षण अधिकृत	कृषि विकास कार्यालय काभ्रेपलाञ्चोक	
१७	रित्तिका पौडेल	बाली संरक्षण अधिकृत	कृषि विकास कार्यालय ललितपुर	
१८	सुशिल श्रेष्ठ	बाली संरक्षण अधिकृत	कृषि विकास कार्यालय सिन्धुली	

कार्यक्रमको मुख्य सिकाई तथा उपलब्धिहरु

- वागमती प्रदेशभित्रका १३ वटा जिल्लामा आ .व.२०८१/८२ मा देखिएका रोगकिराहरुबारे जानकारी उपलब्ध भएको।
- धानबालीमा खैरो फड्के, सिथ ब्लाइट र कालो पोके जस्ता रोगको समस्या देखिएको। साथै काउली बन्दा साग जस्ता तरकारीमा गाँठ रोगको धेरै नै प्रकोप भएको पाइयो।
- आलुमा दादे रोगपछाँटे डढुवा र जोताहा पुतलीले बढी क्षति गरेको देखियो। ,
- गोलभेडामा टुटारातो सुलसुले भाइरस जस्ता समस्या बढी भएको पाइयो। ,
- सिन्धुली जिल्ला र काभ्रे जिल्लामा अदुवामा गानो कुहिने रोगको क्षति बढी भएको पाइयो।
- यस्ता बालीनालीमा देखिएका समस्याको समाधानको लागि जिल्लामा रहेका कृषि विकास कार्यालयले आवश्यक प्राविधिक परामर्शका साथै सुरक्षित विषादी समेत सहयोग गरिरहेको भन्ने बारे छलफल भयो।

प्रदेशमा देखिएका प्रमुख समस्या र तिनको समाधानको लागि गरिएका प्रयासहरु

क्र.स.	जिल्ला	प्रमुख बाली	देखिएका समस्या	समाधानका लागि गरिएका प्रयासहरु	कैफियत
१	काभ्रे	तरकारी (गोलभेडा काँक्रा फर्सी खुर्सानी आदि)	फलको गवारो, टुटा, सेतो झिँगा, फल कुहाउने औँसा, रातो खपटे	फेरोमोनपासो, टुटाल्यूर/ हेलिल्यूरको प्रयोग, yellow sticky trap, Multineem 0.03% EC @ 5 ml/lit of water, Spinosad 45% 1ml/3lit. Of water,	
		आलु	रातो कमिला, आलुको पुतली, फेद कटुवा, खुम्ने, लाही, धमिरा	Methrizium anisopliae 1kg/ropai	
			पछाँटे डढुवा, दादे रोग	Trichoderma@1kg/ropani, Mancozeb 75% WP, COC 50 % WP @ 2 gm/lit of water	
२	सिन्धुली	अदुवा	Rhizome fly	Chloropyriphos 50% + Cypermthrin 5% EC	
			गानो कुहिने	Carbendazim 12% +Mancozeb 63% WP	
३	ललितपुर	काउली/बन्दा	गाँठ रोग	ल्फुसल्फामाइड ०.३% डब्लु. पी (नेभिजिन) १०-१५ के.जी/रोपनी वा ३ ग्राम/बोट प्रयोग गरेको।	
४	नुवाकोट	धान	मरुवा रोग	Tricyclazole 75% wp 0.75 ग्राम/लिटर पानीमा मिसाइ १५ दिनको फरकमा २-३ पटक छर्ने।	

बाली संरक्षण प्रयोगशाला, हरिहरभवन, ललितपुर

५	रामेछाप	सुन्तलाजातका फलफूल	चुसुवा/मोथे पुतली	स्टिकी ट्राप, लाइट ट्राप, समातेर मार्ने	
		अनार	अनारको पुतली	व्यासिलस थुरेन्जियन्सिस (बि.टि.) २ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिसाएर छर्ने । स्पाइनोस्याड ४५% एस. जि. ०.२५ मिलि प्रति लिटर पानीका दरले छर्कने	

४.२ जैविक विषादी सम्बन्धि प्राविधिकस्तर तालिम

बाली संरक्षण प्रयोगशाला आ.व.२०८१/८२ को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम अन्तर्गतमिति २०८१/०९/२१-२०८२/०९/२४ गते बाली संरक्षण प्रयोगशाला, हरिहरभवनका प्रमुख श्री सुधिर पौडेलज्यूको अध्यक्षतामा राष्ट्रिय किट विज्ञान अनुसन्धान केन्द्रको सभाहलमा सञ्चालन भइ सम्पन्न भयो। गोष्ठी सन्चालनका लागि वागमती प्रदेश भित्रका ७ वटा कृषि विकास कार्यालय र फार्म केन्द्रका प्राविधिकहरुलाई सहभागिताका लागि अनुरोध गरिएको थियो। सो गोष्ठीमा निम्न बमोजिमको उपस्थिति रहेको थियो।

तपसिल:

सि.नं.	नाम	पद	कार्यालय	कैफियत
१	सुधिर पौडेल	वरिष्ठ बाली संरक्षण अधिकृत	बाली संरक्षण प्रयोगशाला हरिहरभवन	
२	श्रृङखला मानन्धर	कृषि वैज्ञानिक	राष्ट्रिय बाली रोग विज्ञान केन्द्र खुमलटार	
३	बिनु भाट	कृषि वैज्ञानिक	राष्ट्रिय किट विज्ञान अनुसन्धान केन्द्र खुमलटार	
४	सरिता सापकोटा	बाली संरक्षण अधिकृत	बाली संरक्षण प्रयोगशाला हरिहरभवन	
५	प्रवेश आचार्य	बाली संरक्षण अधिकृत	कृषि विकास कार्यालय नुवाकोट	
६	राम खड्का	कृषि वैज्ञानिक	राष्ट्रिय बाली रोग विज्ञान केन्द्र खुमलटार	
७	शिवदयाल यादव	अधिकृत छैठौं	वागवानी विकास केन्द्र सिन्धुली	
८	रमा कार्की	अधिकृतस्तर सातौं	कृषि विकास कार्यालय ललितपुर	
९	डम्बर नारायण दाहाल	अधिकृतस्तर सातौं	कृषि विकास कार्यालय रामेछाप	
१०	विनोद रोक्का	अधिकृत छैठौं	वागवानी विकास केन्द्र दामन	
११	नहकुल न्यौपाने	अधिकृत छैठौं	वागवानी विकास केन्द्र बोच	
१२	ठाकुर प्रसाद न्यौपाने	अधिकृत छैठौं	वागवानी विकास केन्द्र त्रिशुली	
१३	सुलोचना श्रेष्ठ	अधिकृतस्तर आठौं	व्यवसायिक किट विकास फार्म चितापोल	
१४	कमल नयन पन्त	अधिकृतस्तर सातौं	व्यवसायिक किट विकास फार्म चितवन	

१५	पोलक्ष्या खनाल	अधिकृत छैठौं	कृषि विकास कार्यालय ललितपुर	
१६	जयाराम अधिकारी	अधिकृतस्तर सातौं	कृषि विकास कार्यालय धादिङ	
१७	उमेश सापकोटा	अधिकृतस्तर आठौं	वागवानी विकास केन्द्र पाँचखाल	
१८	प्रदिपचन्द्र नेपाल	अधिकृतस्तर आठौं	कृषि विकास कार्यालय नुवाकोट	
१९	गौरी कार्की	अधिकृत छैठौं	कृषि विकास कार्यालय सिन्धुली	
२०	विना हायु	प्राविधिक सहायक	व्यवसायिक किट विकास फार्म धुनिवेशी	
२१	जानुका सिग्देल	प्राविधिक सहायक	बाली संरक्षण प्रयोगशाला हरिहरभवन	

उक्त तालिममा तपशिलको विषयमा रही कक्षा सञ्चालन गरिएको थियो।

मिति	प्रशिक्षकको नाम	कार्यालय	प्रशिक्षणको विषय
२०८१/०९/२२	अजय रत्न बज्राचार्य	राष्ट्रिय कीट विज्ञान अनुसन्धान केन्द्र खुमलटार	Mass production of host insect <i>Corcyra cephalonica</i>
"	बिनु भट्ट	राष्ट्रिय कीट विज्ञान अनुसन्धान केन्द्र खुमलटार	Mass production of <i>Trichoderma chilos</i>
"	अजय रत्न बज्राचार्य	राष्ट्रिय कीट विज्ञान अनुसन्धान केन्द्र खुमलटार	Mass production of host insect <i>Corcyra cephalonica</i> practical
"	बिनु भट्ट	राष्ट्रिय कीट विज्ञान अनुसन्धान केन्द्र खुमलटार	Mass production of <i>Trichoderma chilos</i> practical
मिति	प्रशिक्षकको नाम	कार्यालय	प्रशिक्षणको विषय
२०८१/०९/२३	श्रृङ्खला मानन्धर	राष्ट्रिय बाली रोग अनुसन्धान केन्द्र खुमलटार	Status and importance of biocontrol used in disease management in agriculture
"	डा. राम खड्का	राष्ट्रिय बाली रोग अनुसन्धान केन्द्र खुमलटार	Laboratory equipment handling techniques

बाली संरक्षण प्रयोगशाला, हरिहरभवन, ललितपुर

”	डा. राम खड्का	राष्ट्रिय बाली रोग अनुसन्धान खुमलटार	Preparation of media for Trichoderma isolation and substrates multiplication
”	श्रृङखला मानन्धर	राष्ट्रिय बाली रोग अनुसन्धान खुमलटार	Isolation identification and preservation of Trichoderma species
मिति	प्रशिक्षकको नाम	कार्यालय	प्रशिक्षणको विषय
२०८१/०९/२४	श्रृङखला मानन्धर	राष्ट्रिय बाली रोग अनुसन्धान खुमलटार	Mass production of Trichoderma species and quality assay in Trichoderma products
”	श्रृङखला मानन्धर	राष्ट्रिय बाली रोग अनुसन्धान खुमलटार	Efficacy testing of Trichoderma products
”	डा. राम खड्का	राष्ट्रिय बाली रोग अनुसन्धान खुमलटार	Identification of Trichoderma and other pathogens
”	डा. राम खड्का	राष्ट्रिय बाली रोग अनुसन्धान खुमलटार	Trichoderma enumeration in various substrates
२०८१/०९/२५	मितेश श्रेष्ठ	यार्सा बायोटेक	Introduction and objectives of yarsa biotech center and trichoderma lab visit

कार्यक्रमको मुख्य सिकाइ तथा उपलब्धिहरु:

- बालीको रोग तथा किरा व्यवस्थापनमा जैविक विषादिको महत्व र नेपालमा हाल प्रचलित जैविक विषादी बारे जानकारी भएको।
- नेपालमा जैविक विषादीमा अलि बढी प्रचलित ट्राइकोडर्मा दुसिले कसरी हानीकारक दुसिलेको रोकथाम गर्नु भन्ने विषयमा प्रयोगात्मक कक्षाले प्रशिक्षार्थीमा आत्मविश्वास बढेको।
- हानीकारक किरा व्यवस्थापनमा प्रयोग हुने ट्राइकोग्रामा परजिवि किराको बारेमा प्रयोगात्मक कक्षामा सहभागी भइ त्यसले गर्ने रोकथामको विषयमा ज्ञान हासिल भएको।

- गोदावरी नगरपालिका मा युवाले सुरु गर्नु भएको यासा वायोटेक नामक कम्पनीले ९-ट्राइकोडर्मा हुसी उत्पादन गरिराखेको ठाउँमा फिल्ड भिजिट गर्दा प्रशिक्षार्थिले पढेको र प्रयोगात्मक कक्षामा हासिल गरेको प्राविधिक विषयवस्तुमा अझै निखार आएको।

४.३ विषादी व्यवस्थापन सम्बन्धि जनचेतनामूलक अन्तरक्रिया गोष्ठी

यस कार्यालयको आ.व.२०८१/८२ को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम अनुसार प्रत्येक त्रैमासिकमा १-१ वटाको दरले ४ वटा विषादी व्यवस्थापन सम्बन्धि जनचेतनामूलक अन्तरक्रिया गोष्ठी रही आएको थियो। उक्त गोष्ठी तपशिल अनुसारको स्थान र मितिमा सम्पन्न भएको थियो।

क्र.स.	गोष्ठी सञ्चालन गरिएको स्थान	मिति	सहभागी संख्या	महिला	पुरुष	दलित	जनजाति	अन्य
१	पाँचपोखरीथाडपाल-०५ सिन्धुपाल्चोक	२०८१/१२/१८	३५	१६	१९	०	२४	११
२	गोसाइकुण्ड गा.पा-६ धुन्चे रसुवा	२०८२/०२/२२	२०	८	७	०	१५	५
३	मण्डनदेउपुरन.पा.०५ काभ्रेपलाञ्चोक	२०८२/०२/३०	४१	८	३३	०	१	४०
४	शैलुङ गा.पा-०३ दोलखा	२०८२/०२/०५	३७	१७	२०	०	३	३४

कार्यक्रमको सिकाई तथा उपलब्धि

- रासायनिक विषादीले जस्तो जैविक विषादिले वातावरण, मानव स्वास्थ्य, पशुपंक्षी तथा फाइदाजनक कीरालाई असर गर्दैन भन्ने कुराको जानकारी दिएको।
- एक पटक खेतवारीमा प्रयोग गरिसके पछि पटक पटक प्रयोग गर्न नपर्ने।
- दीर्घकालीन कृषि उत्पादनमा जैविक विषादीको गहन भुमिका हुने रहेछ भन्ने ज्ञानको विकास।
- वाली विरुवामा रोग कीरा लागेको र खाद्यतत्वको कमिका लक्षण पत्ता लगाउने तरिकाको जानकारी पाइयो।
- विषादिको लेवल हेरि सकेसम्म मानविय क्षति कमहुने खालका विषादि प्रयोग गर्ने तरिका जानकारी पाइयो।
- प्रत्यक्ष कृषकसंग वालीको समस्या पत्ता लगाए पछि मात्र सहि विषादिको प्रयोग गर्न सकिने जानकारी पाइयो।

४.४ स्थलगत बाली संरक्षण तथा विषादी व्यवस्थापन तालिम

यस कार्यालयको आ.व.२०८१/८२ को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम अनुसार प्रत्येक त्रैमासिकमा १-१ वटाको दरले ४ वटा स्थलगत बाली संरक्षण तथा विषादी व्यवस्थापन तालिम रही आएको थियो। उक्त गोष्ठी तपशिल अनुसारको स्थान र मितिमा सम्पन्न भएको थियो।

क्र.स.	गोष्ठी सञ्चालन गरिएको स्थान	मिति	सहभागी संख्या	महिला	पुरुष	दलित	जनजाति	अन्य
१	धुनिवेशी न.पा-८ धादिङ	२०८१/११/१८	२५	७	१८	०	३	२२
२	बेथानचोकगा.पा-२ काभ्रे	२०८१/०८/१४	२२	७	१५	०	०	०
३	पाँचखाल न.पा-२ काभ्रे	२०८१/०७/२९	३४	६	२८	५	९	२०
४	सूर्यगढी गा.पा-५ नुवाकोट	२०८१/०९/०४	१८	२	१६	०	७	११

कार्यक्रमको सिकाई तथा उपलब्धि

- राष्ट्रिय कीट विज्ञान अनुसन्धान केन्द्रका प्राविधिक विशेषज्ञ श्री कपिल पौडेल ज्यूले त्यहाँ देखा परेको जुकाजस्तो देखिने नयाँ किराले पुर्याएको छत्ति बारे विभिन्न विषादीहरूको प्रयोगद्वारा गरिने अनुसन्धान र व्यवस्थापनका उपायहरूको जानकारी गराउनुभयो।
- आक र खिराको दूध चोप प्रति लिटर पानीमा २-३ एम. एल मिसाई स्प्रे गर्दा विभिन्न बालीमा लाग्ने सेतोझिङ्गा, लाही, टुटा र विभिन्न चुसाहा किराहरूको नियन्त्रण भएको अनुभव सुन्न पाइयो। र
- विषादीको सुरक्षित प्रयोग र पर्खने पर्न अवधिबारे किसानहरूलाई सचेत गराइयो।

४.५ समस्याग्रस्त क्षेत्रमा बाली संरक्षण सेवा कार्यक्रम

माथि उल्लेखित कार्यक्रम तपशिल बमोजिमको स्थानमा सञ्चालन गरिएको थियो।

तपशिल:

क्र.स.	स्थान	बाली	देखिएको समस्या	उपलब्ध गराईएको सामग्री
१	गौरीशंकर गा.पा.८ खारे दोलखा	सुन्तला	-वगैचा व्यवस्थापनमा कमी -शूक्ष्म खद्यतत्वको कमी - टुप्पो सुक्ने - पाउडरी मिल्ड्यु,	दोलखा, गौरीशंकर गा.पा. खारेमा २० जना कृषकको ३०० रोपनी सुन्तलाजात फलफूलको लागि वंगैचा व्यवस्थापन सामग्री सहयोग

२	दक्षिणकाली न.पा.- ०८छैमले काठमाण्डौ	नासपाती	- वगैचा व्यवस्थापनमा कमी - फल फुट्ने - फल कुहाउने औसा	काठमाण्डौ दक्षिणकाली न.पा, छैमले क्षेत्रमा २० जना कृषकको २५० रोपनी नासपातीको लागि बगैचा व्यवस्थापन सामाग्री सहयोग
---	--	---------	--	---

कार्यक्रममा गरिएका क्रियाकलापहरू:

सुन्तलाजात फलफूलको लागि दुसिजन्य रोग व्यवस्थापनका लागि १ प्रतिशतको बोडोमिश्रण १०० ग्राम निलोतुथो, १०० देखि २०० ग्राम चुना आधा-आधा लिटर पानीमा घोली अर्को १० लिटर पानीमा मिसाई कपडाले छानी तयार गरेकोविषादी २४ घण्टा भित्र रोग लागेका बोटमा स्प्रे गरीएको । साथै सुकेका, वाङ्गिएका, कुहिएका, गम निस्केका हाँगा काटेर हटाएको र काटेको ठाउँमा १ भाग निलोतुथो, २ भाग चुना र ३ भाग आलसको तेल राखी तयार पारेको बोडोपेष्टको लेप लगाएको । पानीको निकासको राम्रो प्रवन्ध मिलाएको । जस्ता कृयाकलापहरू कृषकहरूलाई देखाई प्राविधिक जानकारी गराइएको ।

- **सिकेचर:** सुकेका, खण्टिएका, वाङ्गिएका चोर हाँगाहरू काटेर हटाउन प्रयोग गरिन्छ ।
- **आरा वा करौती:** सुकेका, खण्टिएका, वाङ्गिएका चोर हाँगाहरू काटेर हटाउन प्रयोग गरिन्छ ।
- **स्टिम पेष्ट:** बोडोपेष्ट वा बोडोमिश्रण बनाएर दुसिजन्य रोग व्यवस्थापनको लागि प्रयोग गरिन्छ ।
- **पावर स्प्रेयर :** झोल विषादि] ठूला फलफूलका बोटहरूमा स्प्रे गर्न प्रयोग ul/G5 .
- **सि.ओ.सी:** विभिन्न प्रकारको दुसिजन्य रोग नियन्त्रणको लागि प्रयोग गरिन्छ ।
- **ईमामेक्विटन बेन्जोएड:** किराहरू नियन्त्रण गर्न ।
- **बोरो एम:** बिरुवालाई बोरोन तथा मोलेब्डेनम खाधतत्व उपलब्ध गराउने ।
- **फ्रुटफ्लाईल्यूः** फलफूलमा औसा नियन्त्रणको लागि प्रयोग गरिने ।
- **पि.पि सेट:** सुरक्षित तरिकाले विषादी छर्न र मानविय असर कमि गर्न प्रयोग गरिन्छ ।

कार्यक्रमको सिकाई तथा उपलब्धिहरू

- किसानहरूले फलफूलको बगैचामा व्यवस्थापनका उपायहरू नअपनाउदा फलफूल उत्पादनमा हास आएको अवस्था देखियो ।
- दक्षिणकाली नगरपालिका-८ मा बगैचा व्यवस्थापन गर्दा नासपातीको फल झर्न कम भइ उत्पादन बढेको पाइयो ।
- त्यसैगरी गौरीशंकर गा-पा.८ दोलखाको सुन्तला बगैचामा पनि व्यवस्थापनका उपायहरू अपनाउदा फलको गुणस्तरमा वृद्धि भइ उत्पादन समेत बढेको देखियो ।

४.६ आकास्मिक बाली संरक्षण कार्यक्रम

क्र.स.	कार्यक्रमको नाम	सञ्चालन भएको स्थान	गरिएका क्रियाकलापहरू
१	आकस्मिक बाली संरक्षण सेवा	सिन्धुली	सिन्धुली जिल्लामा प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकिकरण परियोजना कार्यान्वयन इकाइ कार्यालयको समन्वयमा सुन्तला जात फलफूलको औसा किरा व्यवस्थापनको लागि १५० लिटर ग्रेट फ्रुट फ्लाई प्रोटीन बेट सहयोग

कार्यक्रमको सिकाई तथा उपलब्धि

- सुन्तलाजात फलफूल बगैँचामा फल झर्ने समस्या कम भइ धेरै फल बोटमै अडिएको पाइयो ।
- फलको आकार र गुणस्तरमा वृद्धि भएको ।

४.७ आइ.पि.एम.एप्रोच प्रदर्शन कार्यक्रम

क्र.स.	मुख्य-मुख्य कामहरू	स्थान	वितरण गरिएका सामग्रीहरू
१	सुन्तला जातको औसा व्यवस्थापन ।	ललितपुर, नुवाकोट, काभ्रे	बोर्डोपिष्ट, ब्रस, व्यक्टो डि ल्यूर सिकेचर पुनिडस, पिपिइ सेट 1-एल्लो स्टिकी ट्र्याप थानम्यागफिल , ट्र्याप
२	लहरे तरकारी जन्य बालीहरूको औसा व्यवस्थापन ।	काभ्रेपलान्चोक मकवानपुर, धादिङ, नुवाकोट, सिन्धुपाल्चोक र दोलखा, रसुवा,	Pheromate V lureको Water trap, Deltatrap, Fruit Fly insect trap

३	आलुको दादे रोग तथा पि.टि.एम व्यवस्थापन	बनेपा काभ्रेपलान्चोक	ट्राइकोडर्मा, पि.टी.एम ल्यूर आलुको उन्नत बीउः कार्डिनल,डेजिरे,खुमल रातो र जनकदेव
४	Fall Army Worm व्यवस्थापन ।	काभ्रेपलान्चोकधादिङ,मकवानपुर,सिन्धुपाल्चोक,	Faw lure ,Funnel Trap इमामेक्विटन बेनन्जोएट

कार्यक्रमको उपलब्धिहरु

- ८ वटा स्थानीय तहका १८४ जना कृषकलाई जैविका विषादीका विधिहरु बारे सुझाव दिइ शत्रुजीव व्यवस्थापनमा प्रयोग हुने ३०० वटा पासो र ल्यूर उपलब्ध गराउनुका साथै १५ लिटर बोर्डो पेष्ट २० थानसिकेचर प्रुनिड स उपलब्ध गराएको ।
- आइ.पि.एम एग्रेस कार्यक्रमबाट जम्मा १८४ किसान लाभान्वित भएका छन्।

महिला				पुरुष				जम्मा
दलित	जनजाती	अन्य	जम्मा	दलित	जनजाती	अन्य	जम्मा	
-	27	36	63	3	22	96	121	184

४.८ खुद्रा विषादी विक्रेता (एग्रोभेट) अनुगमन

बाली संरक्षण प्रयोगशालाको स्वीकृत वार्षिक /२०८१ .व.ललितपुरको आ,हरिहरभवन , कार्यक्रमअनुसार प्रादेशिक एग्रोभेट अनुगमन कार्यक्रम अनुसार जीवनाशक विषादी विक्रेता पसलको अनुगमन गरियो। अनुगमन कार्यमा बागमती प्रदेश भित्रका आठ जिल्लाका उनान्चालीस विषादी विक्रेतासंग साक्षत्कार गरीयो।

अनुगमनको उद्देश्यः

गुणस्तर सुनिश्चितता

- पञ्चिकृत भएका जीवनाशक विषादीहरू मध्ये स्थानीय बजारमा उपलब्धताको अवस्थाको जानकारी लिन ।
- म्याद नाघेका, प्रतिबन्धित भएका र चुहिएका जीवनाशक विषादी बजारमा भए नभएको जानकारी राख्ने ।

नियम तथा कानुनी व्यवस्थाको पालना गराउन

- जीवनाशक विषादी ऐन २०७६ र जीवनाशक विषादी व्यवस्थापन नियमावली २०८१ को कार्यान्वयन पक्ष अध्ययन गर्न।

कृषकको सुरक्षाको प्रत्याभूति

- जीवनाशक विषादी विक्रेताबाट विषादी प्रयोग गर्दा अपनाउने सुरक्षाबारेकृषकहरूलाई दिईने जानकारीको स्तर अनुमान गर्न ।

अनुगमन गरिएकाखुद्रा विषादी विक्रेता पसलहरू

क्रस.	एग्रोभेटको नाम	जिल्ला	स्थानीय तह
1	दौतरी भेटेनरी सेन्टर	काभ्रेपलाञ्चोक	पनौती-७
2	सैडु एग्रोभेट	काभ्रेपलाञ्चोक	पनौती-७
३	विजय एग्रोभेट	काभ्रेपलाञ्चोक	पनौती-७
४	भैरव एग्रोभेट सेन्टर	काभ्रेपलाञ्चोक	बनेपा-५
५	अन्पूर्ण एग्रोभेट	काभ्रेपलाञ्चोक	बनेपा-८
६	साङ्गिला एग्रोभेट	काभ्रेपलाञ्चोक	बनेपा-७
७	सगुन एग्रोभेट सेन्टर	काभ्रेपलाञ्चोक	बनेपा-८
८	डिडि टेड्स.एन.	काठमाण्डौं	किर्तिपुर-९
९	वाघ भैरव एग्रो	काठमाडौं	किर्तिपुर-९
10	नुवाकोट एग्रोभेट	काठमाडौं	बालाजु
11	रैला विज भण्डार	काठमाडौं	बालाजु
१२	फरपिड एग्रोभेट	काठमाडौं	दक्षिणकाली न.पा.८
१३	National Agro Center	ललितपुर	लगनखेल
१४	Kathmandu Agro Center	ललितपुर	लगनखेल
१५	किसान भेटफर्मा	दोलखा	बिगु-४
१६	सिगटी एग्रोभेट सेन्टर	दोलखा	कालिन्चोक-६
१७	हिमाल सिड रिसर्च एण्ड टेडिङ्ग सेन्टर	दोलखा	भिमेश्वर-३
१८	श्रेष्ठ एग्रोभेट	दोलखा	भिमेश्वर-३
१९	s.s एग्रोभेट सेन्टर	दोलखा	कालिन्चोक-३
२०	थापा एग्रोभेट	दोलखा	भिमफेदि-३
२१	विजय सिन्धुलिगडि एग्रो विउ सेन्टर	सिन्धुली	कमलामाई न.पा. ७
२२	आईएम एग्रो सप्लायर.पि.	सिन्धुली	कमलामाई न.पा-७
२३	किसान एग्रो टेड्जर	चितवन	भरतपुर-३
२४	मनकामना एग्रो सेन्टर	चितवन	भरतपुर-३

२५	हिमालयन Seed Traders	चितवन	भरतपुर-३
२६	त्रिसक्ती एग्रोभेट	चितवन	
२७	हाम्रो बहुउदेश्य सहकारी	चितवन	भरतपुर-१०
२८	सहज एग्रो टैरेड्	चितवन	भरतपुर-३
२९	तुल्सी एग्रो कन्सन	चितवन	भरतपुर-३
३०	कार्की Brothers ans Suppliers	मकवानपुर	हेटौंडा- २
३१	पशुपन्छी औषधि तथा खेती सेवा पसल	मकवानपुर	हेटौंडा- ४
३२	विकास विज भण्डार	मकवानपुर	हेटौंडा-४
३३	हाडि खोला विज भण्डार	मकवानपुर	हेटौंडा-१०
३४	साझा मलखाद तथा विउ विजन केन्द्र	मकवानपुर	हेटौंडा-१०
३५	नारायनी कृषि सामग्री पसल	मकवानपुर	थाहा-६
३६	सुवेदि एग्रो सिन्टर	मकवानपुर	थाहा-६
३७	सुवेदि एग्रोभेट सप्लायर	मकवानपुर	थाहा-६
३८	करुना एग्रोभेट	धादिङ	धुनिवेशी-७
३९	सुवेदी एग्रोभेट	धादिङ	धुनिवेशी-७

नतिजा

पञ्चिकृत भएका जिवनाशकविषादीहरू मध्ये बजारमा उपलब्धताको अवस्था

विषादीको प्रकार	कुल पञ्जीकरण संख्या	पञ्चीकृत विषादी मध्ये विक्रीमा भेटिएका विषादीको संख्या					औषत
		दोलखा	काभ्रेपलाञ्चोक	सिन्धुली	काठमाण्डौ/ ललितपुर	चितवन / मकवानपुर	
किटनाशक	६६	१४	९	८	२१	१८	१४(२१%)
दुसीनाशक	४८	८	७	६	११	१४	९(१९%)
व्याक्टेरीयानाशक	१	१	१	१	१	१	१(१००%)
झारपातनाशक	३९	३	३	४	७	५	४ (%११)
सुलसुलेनाशक	५						
शंखेकीरानाशक	१						
मुसानाशक	२	२	२	२	२	२	२(१००%)
जैविक विषादी	१५	४	५	४	४	५	४(२९%)
निमाटोडनाशक	२						
कुल जम्मा	१७९						

क्रमश	किटनाशक		दुशीनाशक	
	साधारण नाम	उपलब्धता %	साधारण नाम	उपलब्धता %
१	Chlorpyrifos + %50 Cypermethrin %5EC	१००%	Metalaxyl 4% + Mancozeb 64% WP	१००%
२	EmamectinBanzoate %5WDG	१००%	Mabcozeb 75% WP	१००%
३	Cypermethrin %10EC	१००%	Carbendazim 12% + Mancozeb 63% WP	१००%
४	Chlorpyriphos %1.5DP	१००%	Copper Oxychloride 50% Wp	८०%
५	Imidacloprid %17.8SL	८०%	Dimethomorph 50८०-% WG	८०%
६	Aluminium Phosphide %56 Powder	८०%	Kasugamycin 2% + Copper oxychloride 45% WP	८०%
७	Dimethoate %30EC	८०%	Captan 50%WP	५०%
८	Imidacloprid + %6Lambda cyhalothrin %4SL	५०%	Kasugamycin 6% WP	५०%
९	Spinetoram %11.7SC	३०%	Sulphue	५०%
१०	Spinosad %45SC	३०%	Metalaxyl	५०%
	व्याक्टेरीयानाशक		झारपातनाशक	
	साधारण नाम	उपलब्धता %	साधारण नाम	उपलब्धता %
१	Streptomycin Sulphate 9% + Tetracycline Hydrochloride 1% W/W	३०%	Paraquat Dichloride 24% SL	१००%
२			Glyphosate 41% SL	८०%
३			Pendimethalin 30% EC	८०%
४			Metribuzin 70% WP	३०%
५				
	सुलसुलेनाशक		शंखेकिरानाशक	
	साधारण नाम	उपलब्धता %	साधारण नाम	उपलब्धता %
१				

मुसानाशक		निमाटोडनाशक	
साधारण नाम	उपलब्धता %	साधारण नाम	उपलब्धता %
१	Bromadiolone 0.005% Bait	१००%	
२	Zinc Phosphide 80% WW	१००%	
जैविक वनस्पतिक विषादी			
नाम	उपलब्धता %	विषादीको प्रकार	लक्षित प्रयोग
१	Azadiractin 0.15% EC	८०%	
२	Trichoderma viride 1.5% WP	४०%	
३	Metarhizium anisoplae	२०%	

बजारमा उपलब्ध फेरोमन

	पासोको नाम	उपलब्धता %
१	मिथाईल युजिनल	४०
२	क्युलुयर	६०
३	व्याक्टोसेरा कम्पोजिट	७०
४	हेली ल्युर	६०
५	स्पोडो ल्युर	६०
६	डिप्रोटुला ल्युर/.एम.बी.	५०
७	ल्युसिनोडस ल्युर	४०
८	पिल्युर .एम.टि.	३५
९	टिल्युर .एम.एल.	४०
१०	एल्लो स्टिकी ट्याप	९०

विषादी बिक्रेताको दिएको जानकारी अनुसार

विवरण	प्रतिशत
जीवनाशक विषादी खुद्रा विक्री इजाजतपत्र नविकरण गरेको	६०%
विक्री पसलमा भेटिएको बिक्रेताले विषादीको सुरक्षित प्रयोग र भण्डारणको तालिम लिएको	१००%
विषादी प्रयोग गर्ने तरिका र विषादी छर्केपछि बाली टिप्न पर्खनु पर्ने समयको बारे जानकारी गराउने गरेको	४०%
रोगी विरूवाको नमुना हेरी व्यवस्थापन सिफारीस गर्ने गरेको	२०%

विषादी बिक्रेताको शैक्षिक योग्यता

१० कक्षासम्म अध्ययन गर्नेको संख्या (%)	१० जोड २ अध्ययन गर्नेको संख्या (%)	उच्च शिक्षा अध्ययन गर्नेको संख्या (%)	कृषि प्रविधिक विषय अध्ययन गर्नेको संख्या (%)
७०%	२०%	५%	५%

बजारमा जीवनाशक विषादी उपलब्धताको अवस्था

- पञ्जीकृत भएका ६६ वटा किटनाशक मध्ये १४ (२१%), ४८ वटा दूशीनाशक मध्ये ९ (१८%) ३९ वटा झारपातनाशक मध्ये ४ (१०%) विषादी बजारमा उपलब्ध भएको पाइयो ।
- व्याक्टेरीयानाशक सत प्रतिशत बिक्रेताकोमा भेटियो भने जुकानाशक भेटिएन ।
- जैविक विषादीमा पञ्जीकृत भएका १५ वटा विषादी मध्ये ३ वटा मात्र बजारमा देखियो ।
- मिति २०८३ मंसिर १९ गतेवाट लागुहुनेगरी विक्री बन्द गरिएको क्लोर्पाइरीफोस नामक विषादी सबै बिक्रेताकोमा सजिलै पाईयो भने नयाँ पञ्जीकरण भएका विषादी बजारमा सहज उपलब्ध हुन सकेको छैन । झारपातनाशकको प्रयोग खासगरी धान बालीमा विगतको भन्दा बढ्दै गएको र जैविक विषादीको प्रयोगमा प्रयोगकर्ता र बिक्रेता दुबैको उत्साह नदेखिएको र पनि निमवाट बनेको एजाडिराक्टीनको ८०% पसलमार जैविक दुसीनाशक ट्राईकोडर्मा ४०% पसलमा पसलमा देखियो ।
- पञ्जीकरण नभएका तर नेपालमा विविन्न देशवाट भित्रिएका बालीका हानीकारक किराहरूको १० किसिमको आकर्षण पासो भेटियो ।

नियमनको पालना

- जीवनाशक विषादी खुद्रा विक्री इजाजतपत्र समयमा नविकरण गर्ने बिक्रेता ६०% । नविकरणको लागि पठाईएकोले आसय व्यक्त गर्ने ३०% । इजाजतपत्र म्याद नाघी नविकरण नभएको २०% देखियो ।
- विषादी खुद्रा विक्री कक्षमा वस्नेहरू मध्ये १ जानाले विषादी व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम लिएका छन् । बिक्रेताहरू मध्ये ४०% ले विषादी प्रयोग गर्ने तरिका र विषादी छर्के पछि बाली टिप्न पर्खनु पर्ने समयको

वारे विषादी खरीद गर्ने कृषकलाई जानकारी गराउने गरेको र २०% विक्रेताले रोगी विरूवाको नमुना हेरी राम्रोसंग कुराबुझी विषादी दिने गरेको पाइयो।

विषादी खुद्रा विक्रेताको विज्ञता

- विषादी खुद्रा विक्री इजाजतपत्र वालासंग मात्र विषादी व्यवस्थापन तालिम लिएको पाईयो रपसलमा वस्ने अन्य व्यक्तिसंग तालिम प्रमाणपत्र नभएको पाईयो ।
- पसलमा विषादी बिक्रीकालागि वसेका मध्ये ७०%ले दश कक्षासम्म पढेका छन । २०%ले १२ कक्षा र ५%ले स्नातक गरेको पाईयो।

४.९ कृषक सहजकर्ताले सञ्चालन गरेको बाली उपचार शिविरको विवरण

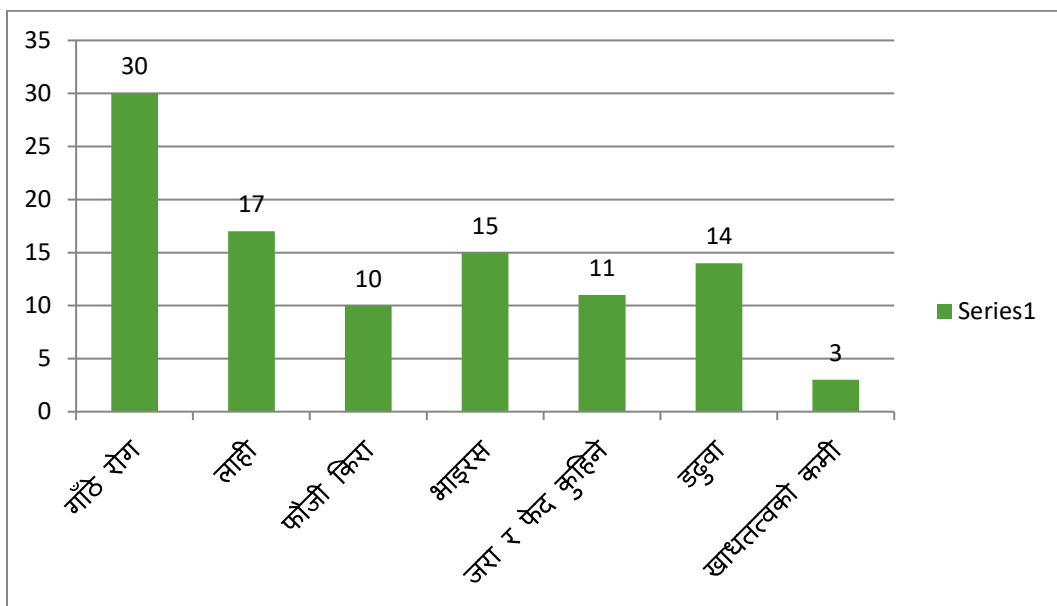
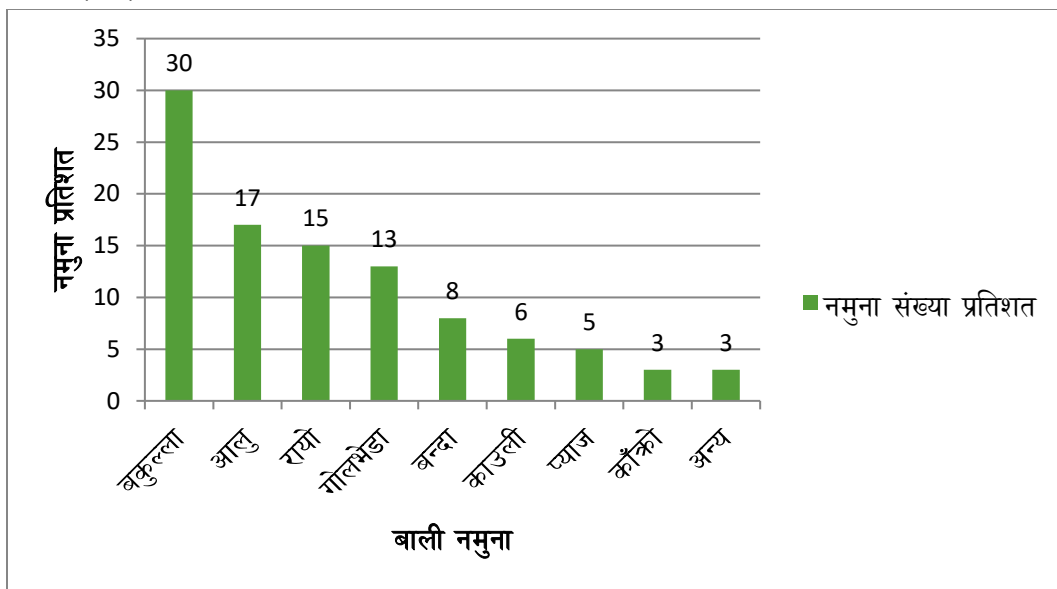
६ जना कृषक प्लाण्ड डाक्टरबाट ६ वटा स्थानीय तहका २४० कृषकको बालीनालीमा देखिएको समस्याको समाधान गरिएको।

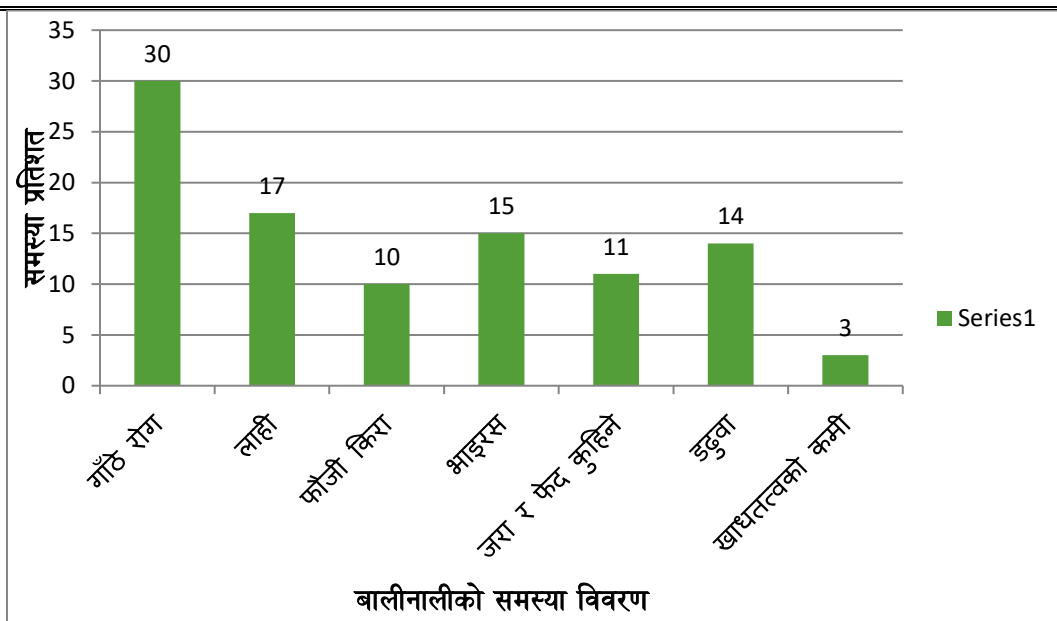
क्र.स.	शिविर सञ्चालन गरेको मिति	शिविर सञ्चालन गरेको स्थान	जम्मा सहभागी संख्या	जम्मा नमुना परिक्षण	नमुनामा आएका बालीहरुको नाम	मुख्य समस्या
१	२०८१/१०/२	गोदावरी न.पा.१० ललितपुर	१३	१३	बकुल्ला, लसुन, रायो, काउली, काँक्रो, बन्दा, गोलभेडा	<ul style="list-style-type: none"> गाँठ रोग सेतो झिँझा फौजी किरा
२	२०८१/११/०९	गोदावरी-२ रचनाटार ललितपुर	१२	१३	रायो, ब्रोकाउली, काउली, गोलभेडा, बकुल्ला, प्याज	<ul style="list-style-type: none"> लाही फौजी किरा गाँठ रोग
३	२०८१/११/४	चाँगुनारायण-३ ताथली	१४	१४	लसुन, बकुल्ला, आलु रायो, बन्दा, काउली खुर्सानी, गोलभेडा	<ul style="list-style-type: none"> जरा र फेद कुहिने लाही भाइरस
४	२०८१/११/१६	चाँगुनारायण-८ सौडाल	१०	१०	अनार, आलु, मेवा, भण्टा ड्रागन फ्रुट, काउली बकुल्ला	<ul style="list-style-type: none"> लाही गाँठ रोग भाइरस
५	२०८१/११/१५	चाँगुनारायण-८ डाँडागाउँ भक्तपुर	८	८	बकुल्ला, काउली, प्याज	<ul style="list-style-type: none"> लाही फल नलाग्ने गाँठ रोग

६	२०८१/१२/०१	चाँगुनारायण-३ भक्तपुर	९	९	बकुल्ला, रायो, बन्दा, प्याज आलु	<ul style="list-style-type: none"> • लाही • बन्दाको पुतली • थ्रिप्स
७	२०८१/१२/१०	दक्षिणकाली-८ सिमपानी	१६	१६	बन्दा, खुर्सानी, गहुँ, लसुन, काँक्रो, प्याज, आलु, काउउली	<ul style="list-style-type: none"> • जरा डाँठ मर्ने • गाँठ रोग • खाधतत्वकोकमी
८	२०८१/१२/१२	किर्तिपुर-४ मच्छेगाउँ	१५	१५	काउली, रायो, सुन्तला कागती, एभोकाडो, हलुवावेद अम्बा	<ul style="list-style-type: none"> • गाँठ रोग • कत्ले किरा • लाही
९	२०८१/१२/२६	धुलिखेल-२ काभ्रे	१४	१४	काँक्रो, फर्सी, मुला, प्याज आलु, लसुन	<ul style="list-style-type: none"> • माइट्स • अल्टरनेरिया • डडुवा
१०	२०८२/०२/०९	पाँचखाल-७ काभ्रे	१५	१५	खुर्सानी, काँक्रो, सिमि, गोलभेडा, फर्सी	<ul style="list-style-type: none"> • स्टिम रट • डाउनी मिल्ड्यू • पाउडरी मिल्ड्यू • थ्रिप्स

सिकाइ तथा उपलब्धि

- कृषक सहजकर्ताबाट सञ्चालित बाली उपचार शिविरमादेखिएका बालीनालीको नमुनाको विवरणयस प्रकार छन्। बकुल्ला (३०%), आलु (१७%), रायो (१५%), गोलभेडा (१३%), बन्दा (८%), काउली (६%), प्याज (५%), काँक्रो (३%) र अन्य नमुना (३%)।
- उक्त शिविरमाल्याइएका नमुनामा देखिएका समस्याको विवरण यस प्रकार छन्। गाँठरोग (३०%), लाही (१७%), फौजी किरा (१०%), भाइरस (१५%), जरा र फेद कुहिने (११%), डडुवा (१४%), खाधतत्वको कमी (३%)।

४.१० प्राविधिकबाट सञ्चालन गरिएको बाली उपचार शिविर

- प्राविधिकबाट १० वटा स्थानिय तहका ३२० जना कृषकहरूको लागि बालीनालीमा देखिएका समस्याको सुझाव र सल्लाह दिईएको।

क्र.स.	बाली उपचार शिविर सञ्चालन स्थान	मिति	सहभागी संख्या	प्रमुख बाली	प्रमुख समस्या
१	ककनी गा.पा-२ नुवाकोट	२०८१/१२/०८	१२	स्ट्रबेरी, काँक्रो, लसुन	<ul style="list-style-type: none"> सुलसुले ढुसी फल विकृत भएको
२	पनौती न.पा.८ काभ्रे	२०८२/०२/२६	१८	गोलभेडा, सुन्तला	<ul style="list-style-type: none"> टुटा पछौटे डडुवा पतेरो
३	चौतारा साँगाचोकगढी-१२ सिन्धुपाल्चोक	२०८१/९/०४	१७	मकै, गोलभेडा, आलु	<ul style="list-style-type: none"> टुटा लिफ माइनर

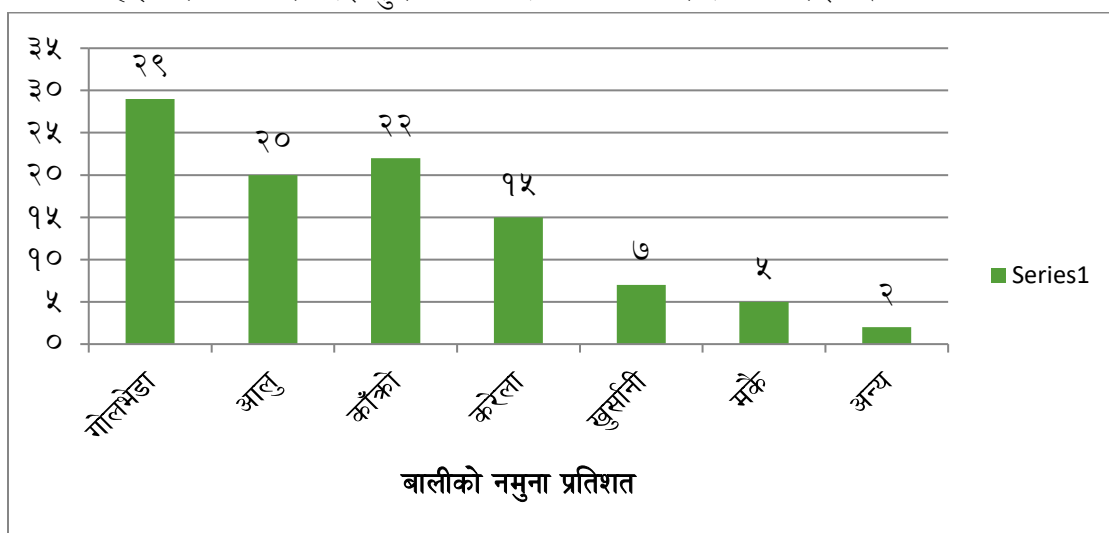
बाली संरक्षण प्रयोगशाला, हरिहरभवन, ललितपुर

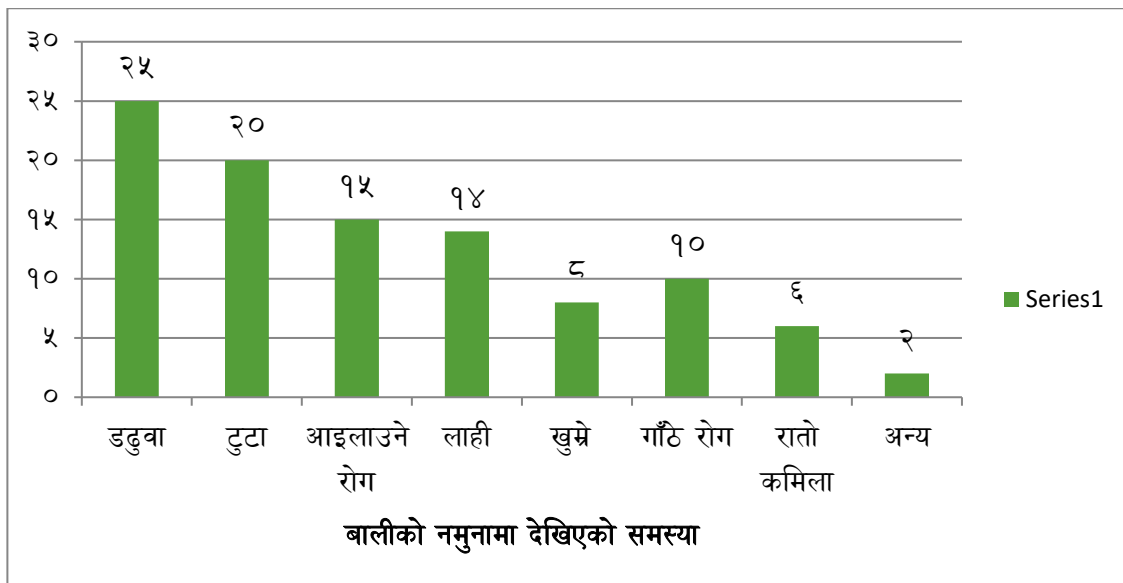
					<ul style="list-style-type: none"> रातो कमिला पात डढुवा
४	पाँचखाल न.पा.१, २ सिन्धुपाल्चोक	२०८२/०२/२६	२२	आलु,गोलभेडा	<ul style="list-style-type: none"> टुटा डढुवा ओइलाउने रोग
५	बलेफी गा.पा.२ सिन्धुपाल्चोक	२०८२/०३/०४	१५	मकै,गोलभेडा,खुर्सानी	<ul style="list-style-type: none"> डढुवा टुटा पतेरो
६	गोसाइकुण्ड गा.पा.६ रसुवा	२०८२/०२/२२	२०	स्याउ,गोलभेडा,आलु साग	<ul style="list-style-type: none"> गुलाबी रोग रातो कमिला डढुवा
७	सूर्यगढी-५ नुवाकोट	२०८१/०९/०४	२३	आलु,काउली	<ul style="list-style-type: none"> पात पहेलिने लाही डढुवा
८	गोदावरी न.पा.१० ललितपुर	२०८१/१०/२२	१८	काउली,रायो,बकुल्ला	<ul style="list-style-type: none"> गाँठ रोग लाही किरा फौजी किरा
९	पाँचपोखरी थाङपाल गा.पा ४ सिन्धुपाल्चोक	२०८१/१२/१८	१८	अलैची,प्याज,खुर्सानी	<ul style="list-style-type: none"> खुम्रे किरा गाना कुहिने लाही
१०	धुनिबेसी न.पा.८ धादिङ	२०८१/१२/२६	१२	सिमि,लौका,फर्सी	<ul style="list-style-type: none"> पात पहेलो भएको गाठे रोग औसा किरा
११	शैलुङ गा.पा- ३ सिन्धुपाल्चोक	२०८२/०२/०६	१८	आलु,किवि,खुर्सानी	<ul style="list-style-type: none"> पछौटे डढुवा पात कुहिएको पात सुकेको

१२	थाहा न.पा-६ मकवानपुर	२०८२/०३/१९	१०	गोलभेडा,खुर्सानी	<ul style="list-style-type: none"> डडुवा टुटा ओइलाउने रोग
१३	थाहा न.पा.१० मकवानपुर	२०८२/०३/२१		गोलभेडा,भेडे खुर्सानी काँक्रो	<ul style="list-style-type: none"> डडुवा ओइलाउने टुटा
१४	धुनिवेशी न.पा.८ धादिङ	२०८२/०३/२२		करेला,काँक्रो,खुर्सानी	<ul style="list-style-type: none"> लाही ओइलाउने रोग भाइरस

मुख्य मुख्य सिकाई तथा उपलब्धि

- कृषि प्राविधिकबाट सञ्चालित बाली उपचार शिविरमादेखिएका बालीनालीको नमुनाको विवरण यस प्रकार छन्। गोलभेडा (%29), आलु (%20), काँक्रो (%22), करेला (%15), खुर्सानी (%7), मकै (%5), अन्य (२%)।
- उक्त शिविरमाल्याइएका नमुनामा देखिएका समस्याको विवरण यस प्रकार छन्। डडुवा)२५(%), टुटा)२०(%), आइलाउने रोग (%1५), लाही (%1४), खुम्रे)८(%), गाँठ रोग)१(%0, रातो कमिला (%6) र अन्य (%2)।
- गोलभेडा र आलुमा डडुवा र टुटाको समस्या धेरै भएको ठाउँमा किसानहरुलाई व्यवस्थापनका उपायहरुबारे जानकारी दिइ सुरक्षित विषादीको प्रयोगबारे सचेत गराइयो।

५. कार्यक्रममा संलग्न कृषकहरूको विवरण:

५.१ कृषक सहजकर्ताबाट सञ्चालित बाली उपचार शिविर

क्र.स.	आवेदककोनाम	ठेगाना	सम्पर्कनम्बर	तालिम अनुभव
१	चन्द्रकला थापा	पनौती-८, काभ्रेपलाञ्चोक	९८४१८३३४०६	plant health clinic
२	सृजना बस्नेत	चाँगुनारायण न.पा.८, भक्तपुर	९८४९३९७०३९	plant clinic training module 2
३	ऋत कुमार सापकोटा	पनौती-१, काभ्रेपलाञ्चोक	९८४११०४३७४	eplant clinic training
६	भगवती रायमाझी	गोदावरीठेचो, ललितपुर	९८४१०५७२४०	plant clinic training module 1
७	रमा ढुगाना	भरतपुर-चितवन	९८४५४१९८३७	plant clinic training module 1
८	राधा कृष्ण चापागाईँ	दक्षिणकाली न.पा.-८, छैमले	९८४१४८६२२१	plant clinic training module 1 and 2
९	करुणालोहनी	चन्द्रागिरीन३-पा., काठमाण्डौं	९८४१५६८७४६	plant clinic training module 1
१०	रिता बास्ताकोटी	चितवन		plant clinic training module 1 and 2

५.२ आइ.पि.एम एप्रोच कार्यक्रम अन्तर्गत सुन्तलाको औसा किरा व्यवस्थापन

क्र.स.	कृषकको नामथर,	ठेगाना	सम्पर्क नम्बर	एकमुष्ठ सामग्रीहरु
१	सिता कुमारी गौतमर घोरसाइनी	नमोबुद्ध न.पा- १० काभ्रे	९८६१३३२६४०	
२	भोला अधिकारी	नमोबुद्ध न.पा- १० काभ्रे	९८४३७०७८९७	बोर्डोपेष्ट-५० लि,
३	केदार प्रसाद अधिकारी	नमोबुद्ध न.पा- १० काभ्रे	९८४९९६३०४४	ब्रस - १० वटा
४	रमेश प्रसाद अधिकारी	नमोबुद्ध न.पा- १० काभ्रे	९८६२४४२६६२	ब्याक्टो डि ल्यू- ५०
५	पदमहरि बन्जारा	नमोबुद्ध न.पा- १० काभ्रे	९८६०३३७५५८	प्याकेट
६	हरिश भट्ट	नमोबुद्ध न.पा- १० काभ्रे	९८४८८४४४२४	सोलेचर -१० वटा
७	विनोद अधिकारी	नमोबुद्ध न.पा- १० काभ्रे	९८६१३३६९६४	प्रुनिङ स - १० वटा
८	केशव बहादुर अधिकारी	नमोबुद्ध न.पा- १० काभ्रे	९८४९९०६४६७	पि पि ई सेट -१ वटा
९	रामचन्द्र काफ्ले	नमोबुद्ध न.पा- १० काभ्रे	-	एल्लो स्टिकी ट्र्याप - ४०
१०	सिता अधिकारी	नमोबुद्ध न.पा- १० काभ्रे	९८४९५८५९९४	वटा
११	रामहरि अधिकारी	नमोबुद्ध न.पा- १० काभ्रे	-	म्यागफिल ट्र्याप — ५०
१२	गोमा अधिकारी	नमोबुद्ध न.पा- १० काभ्रे	-	वटा
१३	ज्ञानेन्द्र सन्जेल	वागमती गा.पा-५ ललितपुर		
१४	चन्द्र धिमाल	वागमती गा.पा- ५ ललितपुर		
१५	गर बहादुर तामाङ	मेघाङ गा.पा-८ नुवाकोट		
१६	उर्जि तामाङ	मेघाङ गा.पा-८ नुवाकोट		

५.३ लहरे तरकारीको फल कुहाउने औसा किरा व्यवस्थापन

क्र.स.	कृषकको नामथर,	ठेगाना	सम्पर्क नम्बर	एकमुष्ठ सामग्रीहरु
१	सिता बस्नेत	शैलुङ गा.पा-३ दोलखा	९८४९०९५९९०	
२	अमिर कार्की	शैलुङ गा.पा-३ दोलखा	९८४५६०९९४५	
३	हरि बहादुर कार्की	शैलुङ गा.पा-३ दोलखा	९८४९९२३८५३	
४	भक्त बहादुर कार्की	शैलुङ गा.पा-३ दोलखा	९८४९९८८६९०	ब्याक्टोसेरा भि सेट (कुकरबीटी)- १०० वटा
५	अर्जुन राउत	शैलुङ गा.पा-३ दोलखा	-	एल्लो स्टिकी ट्र्याप ६६ वटा

बाली संरक्षण प्रयोगशाला, हरिहरभवन, ललितपुर

६	गणेश बहादुर कार्की	शैलुङ गा.पा-३ दोलखा	९८४११००८७२	
७	भैरव बहादुर कार्की	शैलुङ गा.पा-३ दोलखा	-	
८	सोमित कार्की	शैलुङ गा.पा-३ दोलखा	९८६१३३७४३५	
९	केशर बहादुर कार्की	शैलुङ गा.पा-३ दोलखा	९८६९६१२७०८	
१०	टेक बहादुर बस्नेत	शैलुङ गा.पा-३ दोलखा	९८४१५०५६५४	
११	प्रेम बहादुर राउत	शैलुङ गा.पा-३ दोलखा	९८४९५१३०३४	
१२	जित बहादुर खड्का	शैलुङ गा.पा-३ दोलखा	९८४४१५०६२३	
१३	बाल कुमारी बस्नेत	शैलुङ गा.पा-३ दोलखा	-	
१४	निर्मला खत्री	शैलुङ गा.पा-३ दोलखा	९८४११९८९३४	
१५	जानुका बस्नेत	शैलुङ गा.पा-३ दोलखा	९८४९३२४७३२	
१६	नरमाया थापा	शैलुङ गा.पा-३ दोलखा	-	
१७	रामशरण कार्की	शैलुङ गा.पा-३ दोलखा	९८६३८२७०१२	
१८	कमला बस्नेत	शैलुङ गा.पा-३ दोलखा	-	
१९	देवी खड्का	शैलुङ गा.पा-३ दोलखा	९८६१०८९७७९	
२०	गोमा खड्का	शैलुङ गा.पा-३ दोलखा	-	
२१	रमन खड्का	शैलुङ गा.पा-३ दोलखा	९८१८९९०६३	
२२	कुल बहादुर खड्का	शैलुङ गा.पा-३ दोलखा	-	
२३	निमा बस्नेत	शैलुङ गा.पा-३ दोलखा	९८४९३८१७६५	
२४	कमला खड्का	शैलुङ गा.पा-३ दोलखा	-	
२५	बिन्द खड्का	शैलुङ गा.पा-३ दोलखा	९८४६६४९६४२	
२६	मनिसा खड्का	शैलुङ गा.पा-३ दोलखा	-	
२७	पदम कुमारी कार्की	शैलुङ गा.पा-३ दोलखा	-	

२८	बेद कुमार कार्की	शैलुड गा.पा-३ दोलखा	९८४४०६५६०४
२९	तुला कुमारी थापा	शैलुड गा.पा-३ दोलखा	-
३०	चरिमाया तामाङ	चौतारा साँगाचोकगढी न.पा-१२	९८२८२६४२४६
३१	रूपा गिरी	चौतारा साँगाचोकगढी न.पा-१२	९८१३१५७१३६
३२	अमृता मगर	चौतारा साँगाचोकगढी न.पा-१२	९८४१२६४९७३
३३	गिता गिरी	चौतारा साँगाचोकगढी न.पा-१२	९८४१३६६४४९
३४	लक्ष्मी गिरी	चौतारा साँगाचोकगढी न.पा-१२	९८४१६७७५७८
३५	सृजना गिरी	चौतारा साँगाचोकगढी न.पा-१२	९७४१२९४२३६
३६	रञ्जना गिरी	चौतारा साँगाचोकगढी न.पा-१२	९८२८०६१९९६
३७	शान्ती श्रेष्ठ	चौतारा साँगाचोकगढी न.पा-१२	९८६००१६८२१
३८	ललिता श्रेष्ठ	चौतारा साँगाचोकगढी न.पा-१२	-
३९	मिश्रीमाया श्रेष्ठ	चौतारा साँगाचोकगढी न.पा-१२	९८२६००३२१७
४०	विमला श्रेष्ठ	चौतारा साँगाचोकगढी न.पा-१२	९८४९३१४०३६
४१	धनमाया राना मगर	चौतारा साँगाचोकगढी न.पा-१२	९८६०८१३८१५
४२	तारा राना	चौतारा साँगाचोकगढी न.पा-१२	९८२८६९६०२०
४३	अनु तामाङ	चौतारा साँगाचोकगढी न.पा-१२	९८६००५१९३३
४४	ओममाया खड्का	चौतारा साँगाचोकगढी न.पा-१२	९८१८०२४४४२

बाली संरक्षण प्रयोगशाला, हरिहरभवन, ललितपुर

४५	सविना श्रेष्ठ	चौतारा साँगाचोकगढी न.पा-१२	९८४३०६४४३९	
४६	कुमारी तामाङ	चौतारा साँगाचोकगढी न.पा-१२	९८४९९६७००२	
४७	ज्ञानु तामाङ	चौतारा साँगाचोकगढी न.पा-१२	-	
४८	नानी तामाङ	चौतारा साँगाचोकगढी न.पा-१२	-	
४९	मान्छली तामाङ	चौतारा साँगाचोकगढी न.पा-१२	-	
५०	नानीमाया राना	चौतारा साँगाचोकगढी न.पा-१२	९८६९६०२६९९	
५१	रमेश श्रेष्ठ	चौतारा साँगाचोकगढी न.पा-१२	९८६०९२५९८२	
५२	राजेन्द्र श्रेष्ठ	चौतारा साँगाचोकगढी न.पा-१२	९७४५३८३०४४	
५३	गायत्रा श्रेष्ठ	चौतारा साँगाचोकगढी न.पा-१२	९८९८३४६४९९	
५४	धामो तामाङ	चौतारा साँगाचोकगढी न.पा-१२	९८४९४६८०६९	
५५	सीता पौडेल	चौतारा साँगाचोकगढी न.पा-१२	-	
५६	कुल बहादुर पुरी	चौतारा साँगाचोकगढी न.पा-१२	-	
५७	गोकुल कुँवर	धुनिबेसी न.पा- ८ धादिङ		
५८	ध्रुव बहादुर भण्डारी	धुनिबेसी न.पा- ८ धादिङ		
५९	विदुर भट्टराई	धुनिबेसी न.पा- ८ धादिङ		
६०	सावित्री कुँवर	धुनिबेसी न.पा- ८ धादिङ	९८४३५८९३८२	
६१	निरन्जन कुँवर	धुनिबेसी न.पा- ८ धादिङ	९८४९६२५४५२	

६२	सुदर्शन कुवँर	धुनिबेसी न.पा- द धादिङ	९८४३८७३९७९
६३	प्रमिला थपलिया	धुनिबेसी न.पा- द धादिङ	९८४१८७१४१२
६४	सानु भण्डारी	धुनिबेसी न.पा- द धादिङ	९८०८६५६१०९
६५	चन्द्रकला भट्ट	धुनिबेसी न.पा- द धादिङ	९८४९१५८६३१
६६	अनिता श्रेष्ठ	धुनिबेसी न.पा- द धादिङ	९८१३३७५८०२
६७	कमला कुवँर	धुनिबेसी न.पा- द धादिङ	९८२३५१६७३८
६८	सुमित्रा पुडासैनी	धुनिबेसी न.पा- द धादिङ	९७४१६३४५८३
६९	दिपा कुवँर	धुनिबेसी न.पा- द धादिङ	९८६४०५६९४१
७०	सावित्री गिरी	धुनिबेसी न.पा- द धादिङ	९८६७६११६५४
७१	कविता ढकाल	धुनिबेसी न.पा- द धादिङ	९८३७६११६५४
७२	कोपिला पाठक	धुनिबेसी न.पा- द धादिङ	९८४९४३७१८८
७३	सारदा बस्नेत	धुनिबेसी न.पा- द धादिङ	९८४१०५१३०४
७४	धुर्व कुमार भण्डारी	धुनिबेसी न.पा- द धादिङ	९८४९४८७६८२
७५	विदुर भट्टराई	धुनिबेसी न.पा- द धादिङ	९८५११७०४५२
७६	रेवती प्रसाद पौडेल	धुनिबेसी न.पा- द धादिङ	९८६०७३०४५९
७७	रामकृष्ण कुवँर	धुनिबेसी न.पा- द धादिङ	९८४९९१६२२१
७८	रमेश कुवँर	धुनिबेसी न.पा- द धादिङ	९८६१५२३३३५

बाली संरक्षण प्रयोगशाला, हरिहरभवन, ललितपुर

७९	ठूलोकान्छा कुवर	धुनिबेसी न.पा- ८ धादिङ	-	
८०	बसन्ती कुकुटी	धुनिबेसी न.पा- ८ धादिङ	९८२३६५१०५२	
८१	कल्पना कुवर	धुनिबेसी न.पा- ८ धादिङ	९८४३०२८२२१	
८२	कमल बहादुर कुवर	धुनिबेसी न.पा- ८ धादिङ	९८४९०२०७६३	
८३	कल्पना कुवर	धुनिबेसी न.पा- ८ धादिङ	-	
८४	मखमली कुवर	धुनिबेसी न.पा- ८ धादिङ	-	
८५	गिता कुवर	धुनिबेसी न.पा- ८ धादिङ	-	
८६	सुनिता भण्डारी	धुनिबेसी न.पा- ८ धादिङ	९८४३६२६०३०	
८७	सुकदेव रोका	धुनिबेसी न.पा- ८ धादिङ	९८४९६४२०७०	
८८	कुमार अछामी	धुनिबेसी न.पा- ८ धादिङ	९८७६८२८०७२	
८९	खेल प्रसाद ढकाल	मण्डनपुर न.पा- ५ काभ्रे	९८४९३३५९५३	
९०	गुरु ढकाल	मण्डनपुर न.पा- ५ काभ्रे	९८४२५५५९२७	
९१	टंक प्रसाद ढकाल	मण्डनपुर न.पा- ५ काभ्रे	९८४९३६३६३७	
९२	लक्ष्मण प्रढकाल.	मण्डनपुर न.पा- ५ काभ्रे	९८०३९४३०२८	
९३	देव कुमारी ढकाल	मण्डनपुर न.पा- ५ काभ्रे	९८४५९२२३२८	
९४	सुमित्रा ढकाल	मण्डनपुर न.पा- ५ काभ्रे	-	
९५	सुमन ढकाल	मण्डनपुर न.पा- ५ काभ्रे	९८४९८६०८०१	
९६	लक्ष्मी ढकाल	मण्डनपुर न.पा- ५ काभ्रे	९७४९३२४६२२	
९७	गणेश प्रढकाल.	मण्डनपुर न.पा- ५ काभ्रे	९८४०५४२६२४	

९८	बेद प्रढकाल.	मण्डनपुर न.पा- ५ काभ्रे	९८४११०७७४५
९९	टेक बहादुर भण्डारी	बलेफी गा.पा-२ सिन्धुपाल्चोक	-
१००	भिम प्रसाद काफ्ले	बलेफी गा.पा-२ सिन्धुपाल्चोक	-
१०१	लोकनाथ काफ्ले	बलेफी गा.पा-२ सिन्धुपाल्चोक	-
१०२	उमकान्त बजगाँई	बलेफी गा.पा-२ सिन्धुपाल्चोक	९८४९९६७१७७
१०३	तिलक प्रसाद नेपाल	बलेफी गा.पा-२ सिन्धुपाल्चोक	-
१०४	चित्र बहादुर श्रेष्ठ	बलेफी गा.पा-२ सिन्धुपाल्चोक	९८४०५३३८३१
१०५	मेगनाथ नेपाल	बलेफी गा.पा-२ सिन्धुपाल्चोक	९८४९५१४२९६
१०६	पहल भण्डारी	बलेफी गा.पा-२ सिन्धुपाल्चोक	९७६१६५६४१२
१०७	केदारनाथ सापकोटा	बलेफी गा.पा-२ सिन्धुपाल्चोक	९८६३२०१७७९
१०८	राजन भण्डारी	बलेफी गा.पा-२ सिन्धुपाल्चोक	९८६३९१०५७२
१०९	राम बहादुर भण्डारी	बलेफी गा.पा-२ सिन्धुपाल्चोक	९८६९७५७१५३
११०	भेस प्रसाद कोइराला	बलेफी गा.पा-२ सिन्धुपाल्चोक	९८४७८३०४८९

५.४ मकैको फौजी किरा व्यवस्थापन

क्रस.	कृषकको नामथर,	ठेगाना	सम्पर्क नम्बर	एकमुष्ट सामाग्री
१	टेक बहादुर भण्डारी	बलेफी गा.पा-२ सिन्धुपाल्चोक	-	१.फौजी किराको पासो- ६० सेट २. इमामेक्टिन बेन्जोएट-६५ वटा
२	भिम प्रसाद काफ्ले	बलेफी गा.पा-२ सिन्धुपाल्चोक	-	
३	लोकनाथ काफ्ले	बलेफी गा.पा-२ सिन्धुपाल्चोक	-	
४	उमकान्त बजगाँई	बलेफी गा.पा-२ सिन्धुपाल्चोक	९८४९९६७९७७	
५	तिलक प्रसाद नेपाल	बलेफी गा.पा-२ सिन्धुपाल्चोक		
६	चित्र बहादुर श्रेष्ठ	बलेफी गा.पा-२ सिन्धुपाल्चोक	९८४०५३३८३९	
७	मेगनाथ नेपाल	बलेफी गा.पा-२ सिन्धुपाल्चोक	९८४९५१४२९६	
८	पहल भण्डारी	बलेफी गा.पा-२ सिन्धुपाल्चोक	९७६९६५६४९२	
९	केदारनाथ सापकोटा	बलेफी गा.पा-२ सिन्धुपाल्चोक	९८६३२०१७७९	
१०	राजन भण्डारी	बलेफी गा.पा-२ सिन्धुपाल्चोक	९८६३९१०५७२	
११	राम बहादुर भण्डारी	बलेफी गा.पा-२ सिन्धुपाल्चोक	९८६९७५७९५३	
१२	भेस प्रसाद कोइराला	बलेफी गा.पा-२ सिन्धुपाल्चोक	९८४७८३०४८९	
१३	सिता कुमारी गौतम घोरसाइनी	नमोबुद्ध न.पा -१० काभ्रे	९८६९३३२६४०	
१४	भोला अधिकारी	नमोबुद्ध न.पा- १० काभ्रे	९८४३७०७८९७	
१५	केदार प्रसाद अधिकारी	नमोबुद्ध न.पा- १० काभ्रे	९८४९९६३०४४	
१६	रमेश प्रसाद अधिकारी	नमोबुद्ध न.पा- १० काभ्रे	९८६२४४२६६२	
१७	पदमहरि बन्जारा	नमोबुद्ध न.पा- १० काभ्रे	९८६०३३७५५८	
१८	हरिश भट्ट	नमोबुद्ध न.पा- १० काभ्रे	९८४८८४४४२४	
१९	विनोद अधिकारी	नमोबुद्ध न.पा- १० काभ्रे	९८६९३३६९६४	
२०	केशव बहादुर अधिकारी	नमोबुद्ध न.पा- १० काभ्रे	९८४९९०६४६७	
२१	रामचन्द्र काफ्ले	नमोबुद्ध न.पा- १० काभ्रे	-	
२२	सिता अधिकारी	नमोबुद्ध न.पा- १० काभ्रे	९८४९५८५१९४	
२३	रामहरि अधिकारी	नमोबुद्ध न.पा- १० काभ्रे	-	

२४	गोमा अधिकारी	नमोबुद्ध न.पा- १० काभ्रे	-	
२५	सन्त प्रसाद अर्याल	थाहा न.पा- ६ मकवानपुर	९८४१९०२४३६	
२६	डाकुरनाथ भट्ट	थाहा न.पा- ६ मकवानपुर	९८४५६८०४९०	
२७	शंकर महर्जन	थाहा न.पा- ६ मकवानपुर	९८४९९९७०७६	
२८	सौगात बलामी	थाहा न.पा- ६ मकवानपुर	९८४९०६३७४९	
२९	चिनीया कान्छा बलामी	थाहा न.पा- ६ मकवानपुर	९८४५१०५१६८	
३०	विष्णु श्रेष्ठ	थाहा न.पा- ६ मकवानपुर	९८४९३५७३४६	
३१	योगेन्द्रमान श्रेष्ठ	थाहा न.पा- ६ मकवानपुर	९८४५१२६१४६	
३२	हरिकृष्ण गोपाली	थाहा न.पा- ६ मकवानपुर	९८४५२९२९९६	
३३	रामेश्वर मगर	थाहा न.पा- ६ मकवानपुर	९८४१७४२४१२	
३४	कामसिंह लामा	थाहा न.पा- ६ मकवानपुर	९७६६४७७७२२	
३५	अनिता श्रेष्ठ	धुनिवेशी न.पा- ८ धादिङ	९८१३३७५८०२	
३६	कमला कुवँर	धुनिवेशी न.पा- ८ धादिङ	९८२३५१६७३८	
३७	सुमित्रा पुडासैनी	धुनिवेशी न.पा- ८ धादिङ	९७४१६३४५८३	
३८	दिपा कुवँर	धुनिवेशी न.पा- ८ धादिङ	९८६४०५६९४१	
३९	सावित्री गिरी	धुनिवेशी न.पा- ८ धादिङ	९८६७६११६५४	
४०	कविता ढकाल	धुनिवेशी न.पा - ८ धादिङ	९८३७६११६५४	
४१	कोपिला पाठक	धुनिवेशी न.पा- ८ धादिङ	९८४९४३७१८८	
४२	सारदा बस्नेत	धुनिवेशी न.पा- ८ धादिङ	९८१३३७५८०२	
४३	धुर्व कुमार भण्डारी	धुनिवेशी न.पा- ८ धादिङ	९८२३५१६७३८	
४४	विदुर भट्टराई	धुनिवेशी न.पा- ८ धादिङ	९७४१६३४५८३	
४५	रेवती प्रसाद पौडेल	धुनिवेशी न.पा- ८ धादिङ	९८६४०५६९४१	
४६	रामकृष्ण कुवँर	धुनिवेशी न.पा- ८ धादिङ	९८६७६११६५४	
४७	रमेश कुवँर	धुनिवेशी न.पा- ८ धादिङ	९८३७६११६५४	
४८	ठुलोकान्छा कुवँर	धुनिवेशी न.पा- ८ धादिङ	९८४९४३७१८८	
४९	बसन्ती कुकुटी	धुनिवेशी न.पा- ८ धादिङ	९८४१०५१३०४	
५०	कल्पना कुवँर	धुनिवेशी न.पा- ८ धादिङ	९८४९४८७६८२	

१. फौजी
किराको पासो-
८५ सेट

बाली संरक्षण प्रयोगशाला, हरिहरभवन, ललितपुर

५१	कमल बहादुर कुवँर	धुनिवेशी न.पा- ढ धादिङ	९८५११७०४५२	२. इमामेकिटन बेनन्जोएट- ८५ वटा
५२	कल्पना कुवँर	धुनिवेशी न.पा- ढ धादिङ	९८६०७३०४५९	
५३	मखमली कुवँर	धुनिवेशी न.पा- ढ धादिङ	९८४९९१६२२१	
५४	गिता कुवँर	धुनिवेशी न.पा- ढ धादिङ	९८६१५२३३३५	
५५	सुनिता भण्डारी	धुनिवेशी न.पा- ढ धादिङ	-	
५६	सुक्देव रोका	धुनिवेशी न.पा- ढ धादिङ	९८२३६५१०५२	
५७	कुमार अछामी	धुनिवेशी न.पा- ढ धादिङ	९८४३०२८२२१	

६.कार्यक्रमका केहि फोटोहरु
प्राविधिकबाट संचालितबाली उपचार शिविर

थाहा न 10.पा.मकवानपुर

ककनी-२ नुवाकोट

कृषक सहजकर्ताबाट सञ्चालित बाली उपचार शिविर

चाँगुनारायण न.पा-८, भक्तपुर

चाँगुनारायण नगरपालिका-६, भक्तपुर

सुन्तलाजात फलफूल बगैँचामा फल कुहाउने औसा व्यवस्थापन

बिगु गापा दोलखा.

मेलुङ गादोलखा .पा.

समस्याग्रस्त क्षेत्रमा बाली संरक्षण सेवा

दक्षिणकाली न8.पा. छैमले काठमाण्डौ

जैविक विषादि सम्बन्धि प्राविधिकस्तर तालिम

प्रादेशिक बाली संरक्षण गोष्ठी

आकस्मिक बाली संरक्षण सेवा

गोलन्जोर गा.पा. सिन्धुली

धुनिवेशी- ८ धादिङ

सुन्तला बगैचाको समस्या अवलोकन

नमोबुद्ध-१० काभ्रेपलाञ्चोक

स्याउ बगैचाको समस्या अवलोकन

गोसाइकुण्ड गा.पा.-६ धुन्चे

विषादी व्यवस्थापन सम्बन्धि अन्तरक्रिया गोष्ठी

गोसाइकुण्ड गा.पा.-६ धुन्चे

पाँचपोखरीथाडपाल गा.पा.१ सिन्धुपाल्चोक

आइ.पि.एम एप्रोच प्रदर्शनी

बनेपा-५ काभ्रेपलाञ्चोक

